

***ELS CENTRES D'INTERNAMENT
D'ESTRANGERS.
Les vulneracions dels drets humans i
l'assistència social.***

Carolina Sentís Franco

Treball Final de Grau

Roger Brufau

Educació Social

2021-2022

23/06/2022

Facultat d'Educació Social i Treball Social

Universitat Ramon Llull

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ	1
2. MARC TEÒRIC	3
2.1. Els Centres d'Internament d'Estrangers	4
2.1.1. Qüestionament dels CIE	8
2.2. Reglament dels CIE	15
2.3. L'Assistència Social als CIE	19
2.3.1. L'Assistència Social i l'actual figura professional del Treball Social.....	19
2.3.2. La realitat de l'Assistència Social	21
2.3.3. On queda a figura professional de l'Educació Social?	30
2.3.4. La intervenció socioeducativa i d'acompanyament que desenvolupen les ONG	33
2.4. Vulneracions dels Drets Humans als CIE	35
2.4.1. Qüestionament del compliment de l'article 16.2 del RCIE, <i>Drets dels interns</i>	36
2.4.2. Casos d'agressions i morts dins del CIE	44
2.4.3. Mecanismes de control i garantia dels drets	49
2.5. Grups vulnerables	51
3. HIPÒTESI	52
4. OBJECTIUS	53
5. METODOLOGIA	54
5.1. Marc teòric i cerca bibliogràfica	54
5.2. Enquesta	55
5.3. Entrevistes	57
6. RESULTATS	59
6.1. Enquesta	59

6.2. Entrevistes a SJM	65
6.3. Entrevista al Josetxo	68
6.4. Entrevista a la Mònica	71
6.5. Entrevista a l'Ainhoa	74
7. ANÀLISI I DISCUSSIÓ.....	78
8. CONCLUSIONS.....	82
9. REFERÈNCIES	84

ELS CENTRES D'INTERNAMENT D'ESTRANGERS.
Les vulneracions dels drets humans i l'assistència social.

RESUM

El present Treball de Final de Grau es planteja quatre objectius amb relació als CIE, analitzar l'actual assistència social i les carències que té, visibilitzar la vulneració dels drets humans i fonamentals en els CIE, plantejar una intervenció social que comportes un major benestar, el respecte pels drets humans i la dignitat humana dels i les internes, i per assolir, a escala general, un model més socioeducatiu i no penitenciari als CIE i, per últim, incorporar la figura professional de l'educadora social en la nova intervenció social plantejada. Per tal de desenvolupar-ho és dura a terme una recerca bibliogràfica i un seguit d'entrevistes A persones coneixedores de la realitat dels CIE i enquestes a professionals socials.

Paraules clau: *Centres d'Internament d'Estrangers, vulneració de drets, assistència social, Educació Social.*

LOS CENTROS DE INTERNAMIENTO DE EXTRANJEROS.
Las vulneraciones de los derechos humanos y la asistencia social.

RESUMEN

El presente Trabajo de Final de Grado se plantea cuatro objetivos con relación a los *CIE, analizar la actual asistencia social y las carencias que tiene, visibilizar la vulneración de los derechos humanos y fundamentales en los CIE, plantear una intervención social que comportas un mayor bienestar, el respeto por los derechos humanos y la dignidad humana de los y las internas, y para lograr, a escala general, un modelo más socioeducativo y no penitenciario a los *CIE y, por último, incorporar la figura profesional de la educadora social en la nueva intervención social planteada. Para desarrollarlo es dura a término una investigación bibliográfica y una serie de entrevistas A personas conocedoras de la realidad de los CIE y encuestas a profesionales sociales.

Palabras clave: *Centros de Internamiento de Extranjeros, vulneración de derechos, asistencia social, Educación Social.*

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

En el present Treball de Final de Grau¹ (d'ara endavant TFG) abordo els Centres d'Internament d'Estrangers (d'ara endavant CIE), aquests centres, tal com disposa en l'article 2 del Real Decret 162/2014, de 14 de març, pel qual s'aprova el reglament de funcionament i règim interior dels centres d'internament d'estrangers, *son establecimientos públicos de carácter no penitenciario, dependientes del Ministerio del Interior, destinados a la custodia preventiva y cautelar de extranjeros para garantizar su expulsión, devolución o regreso por las causas y en los términos previstos en la legislación de extranjería, y de los extranjeros que, habiéndoseles sustituido la pena privativa de libertad por la medida de expulsión, el juez o tribunal competente así lo acuerde en aplicación de lo dispuesto por el artículo 89.6 del Código Penal.*

Encara que com diu la seva definició és de caràcter no penitenciari hi ha constància, a partir de la incidència de diverses entitats, que les seves condicions són pitjors de les que té una presó. A més, l'opció de l'internament, com es pot observar és preventiu i cautelar, és a dir, l'internament és el mitjà per tal de complir amb la sanció en qüestió (expulsió o devolució). Aleshores perquè s'interna a persones que no podran arribar a ser expulsades?

Des de la creació d'aquest tipus de centres hem estat testimonis de l'opacitat que comporten, encara que existeix normativa i representa que vivim en un estat de Dret, dins d'aquests centres s'han donat situacions on els drets humans no han estat presents. I no sols això, podríem dir que els CIE en si atempten contra els drets humans i la dignitat humana. De fet, s'arriba a fer referència al CIE com el Guantánamo espanyol (Martínez, 2018), també es parla de CIE com una frontera interna. Es tracta doncs d'un mecanisme de control social i de por?

Encara que hi ha una gran opacitat i invisibilització d'aquests, a causa de la seva existència es criminalitza i priva de llibertat a persones que no han comès cap delicte, simplement una falta administrativa. És doncs el CIE l'establiment públic físic que manifesta el racisme institucional del nostre estat? En quin moment hem passat a poder referir-nos a persones com persones il·legals?

Des de la meua visió personal no comparteixo la idea de l'existència d'un centre d'aquestes característiques, i des de la perspectiva de l'educació social, òbviament hi ha una contradicció ètica, ja que en els CIE no es respecta la dignitat humana.

---

¹ Aquest TFG va ser defensat i avaluat el dia 06/07/22. La present versió incorpora algunes millores menors suggerides pel tribunal avaluador.

A parer meu aquests centres no haurien d'existir, però sabent que actualment la normativa estatal i comunitària contempla i permet l'existència d'aquests i després del recorregut realitzat en un voluntariat on he estat coneixedora d'aquesta realitat, plantejo el present TFG.

Em centraré en el que és, des de la seva realitat teòrica-jurídica, però sense oblidar la realitat pràctica, per tal de poder observar el contrast que comporta un CIE, és a dir, la contínua vulneració de drets humans i el no respecte per la dignitat humana. Una part a destacar del present TFG, serà l'anàlisi de l'actual Assistència Social, la qual no es porta a terme tal com disposa el Reglament del Centre d'Internament d'Estrangers. Per consegüent, plantejaré un nou model d'Assistència Social que comporti un millor benestar de les persones internades i un model de CIE el qual sigui més humà, amb un caràcter més socioeducatiu en comptés de penitenciari i que respecti els drets humans, al mateix temps que compleixi el que s'exigeixi per la present legislació. En aquest nou model també incloure la figura de l'educadora social i com aquest paper pot afavorir a aquest nou plantejament de centre.

Ja que els CIE no poden ser eliminats per exigència legislativa, on m'agradaria arribar amb aquest TFG és si amb aquest nou model d'Assistència Social que intentaré plantejar és doncs una possibilitat a la fi dels CIE tal com els coneixem actualment. I en conseqüència, corroborar que efectivament es pot respectar la normativa però ficant per davant els drets humans i la dignitat humana.

2. MARC TEÒRIC

Per tal d'endinsar-nos en la finalitat d'aquest TFG, prèviament és necessari tenir en compte diferents perspectives. Podríem dividir el següent Marc Teòric en tres línies, i que, a la vegada, aquestes comprenen diferents aspectes.

En primer lloc, contextualitzaré els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE). Ho faré tant a partir del que és tal com està establert en diversa normativa en matèria d'estrangeria com des de la visió que critica i qüestiona aquesta tipologia de centres. També faré una breu presentació del Reglament pel qual es regeixen els CIE, aprofundiré concretament amb els articles 15 i 16, els quals estan relacionats de manera directa amb les següents dues línies respectivament.

En segon lloc, m'endinsaré en l'assistència social que hi ha en els CIE. Per una banda, l'actual d'aquest servei i, per l'altra, la realitat d'aquesta, és a dir, fins a quin punt s'assoleix correctament l'assistència social que legalment s'estableix en la normativa, amb les problemàtiques i carències que presenta. També se cercarà i es documentarà entorn la possible existència d'educadores socials i/o models més socioeducatius en CIE d'altres països. Finalment, faré menció de les diferents ONG que accedeixen i actuen dins dels diferents CIE d'Espanya, com és el cas de Migra Studium al CIE de la Zona Franca.

Per acabar, m'enfocaré a la vulneració de drets humans que es s'han donat al llarg dels anys en els CIE, ho faré a través de jurisprudència i de diferents autors i autores que, aportant les seves idees, es qüestiona l'existència dels CIE tenint en compte la vulneració de drets humans. A més, incidiré breument en els grups vulnerables que es troben internats, és a dir, persones vulnerables en un espai i sistema vulnerabilitzador.

2.1. Els Centres d'Internament d'Estrangers

Si ens dirigim a l'article 2 del Real Decret 162/2014, de 14 de març, pel qual s'aprova el reglament de funcionament i règim interior dels centres d'internament d'estrangers (d'ara endavant RCIE), se'ns defineixen els CIE com, *“establiments públics de caràcter no penitenciari, dependents del Ministeri de l'Interior, destinats a la custòdia preventiva i cautel·lar d'estrangers per a garantir la seva expulsió, devolució o retorn per les causes i en els termes previstos en la legislació d'estrangeria, i dels estrangers que, havent-se'ls substituït la pena privativa de llibertat per la mesura d'expulsió, el jutge o tribunal competent així ho acordi en aplicació del que es disposa per l'article 89.6 del Codi Penal”*. Les idees principals que podem extreure de la normativa que els regula són que aquests centres són de "caràcter no penitenciari" i que aquesta retenció és de "manera cautel·lar i preventiva".

L'article 60.2 de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, ens diu el següent, *“Els llocs d'internament per a estrangers no tindran caràcter penitenciari, i estaran dotats de serveis socials, jurídics, culturals i sanitaris. Els estrangers internats estaran privats únicament del dret ambulatori”*.

Actualment, a Espanya hi ha set CIE:

- CIE de Zona Franca, a Barcelona
- CIE d'Aluche, a Madrid
- CIE de Sapadors, a València
- CIE de La Piñera, a Algeciras
- CIE de Sangonera la Verde, a Murcia
- CIE d'Hoya Fria, a Santa Cruz de Tenerife
- CIE de Barranco Seco, a Las Palmas de Gran Canaria

L'origen dels CIE es remunta en la Llei Orgànica 7/1985, d'1 de juliol sobre Drets i llibertats dels Estrangers a Espanya. On en el seu article 26.2 ens deia que es podrà procedir a la detenció d'estrangers amb caràcter preventiu o cautel·lar mentre es tramités l'expedient, això en els supòsits a), c) i f) de l'anterior apartat, els quals feien referència a trobar-se il·legalment en territori espanyol, estar implicat en activitats contràries a l'ordre públic o a la seguretat interior o exterior de l'Estat o per dur a terme

qualsevol activitat contrària a l'interès dels espanyols o que puguin perjudicar les relacions d'Espanya i haver estat condemnat.

Aquesta llei va ser la primera en l'àmbit estatal en matèria d'estrangeria, però actualment no és vigent, va estar derogada per l'actual Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (d'ara endavant LOEs), la qual ha viscut gran quantitat de reformes. En aquesta es preveu l'internament al CIE en el seu article 61.1 e) i s'aprofundeix en el procediment de l'internament en l'article 62.

Els articles de la LOEs que ens parlen del CIE són el 60, 61, 62 bis, 62 ter, 62 quáter, 62 quinquies i 62 sexies, En l'*Annex 1* es poden veure els esmentats articles de la LOEs. A continuació desenvolupo breument part d'aquests.

De l'article 60 (*Efectes de la denegació d'entrada*) cal destacar dues idees importants que trobem en el seu punt 2. En primer lloc, disposa que els CIE no tenen un caràcter penitenciari i que tindran diferents serveis, entre ells els socials. I, en segon lloc, que l'únic dret del qual estaran privades serà el dret ambulatori.

Seguint amb l'article 61 (*Mesures cautelars*), en el primer punt, davant d'un procediment sancionador en què es pugui proposar una expulsió per tal que es pugui portar a terme la resolució final es donen diferents mesures cautelars. És crucial contemplar que la mesura d'internament en un CIE és una d'elles però no l'única.

En l'article 62 (*Ingrés en centres d'internament*) hi ha diferents apartats a mencionar. En primer lloc, en el segon apartat, se'ns diu que l'internament es mantindrà pel temps imprescindible per als fins de l'expedient (...), és a dir, aquest fi és l'expulsió. Aleshores, podem interpretar que en cas que la persona no pugui ser expulsada, pel motiu que sigui, no serà retinguda en un CIE. Pel que fa al punt 4, disposa que no podrà acordar-se l'ingrés de menors en els CIE, sense perjudici de l'article 62 bis.1 i) (en el següent article ho esmentem). I, en últim lloc, en l'apartat 6, se'ns diu, entre d'altres, que el Jutge d'Instrucció podrà visitar els CIE quan conegui algun incompliment greu o quan ho consideri convenient.

L'article 62 bis (*Drets dels estrangers internats*), pren gran importància en relació amb aquest TFG, ja que ens presenten els drets de les persones internades i també perquè se'ns mencionen els serveis d'assistència social i sanitària, de gran rellevància pel que fa als drets de les persones que es troben en els CIE, i també el paper d'altres organitzacions. És per això que, en aquest cas, a continuació comparteixo l'article complet:

A tall d'aclariment veiem que en l'apartat i), el qual també era esmentat en l'article 62, quan diu "*i existeixin en el centre mòduls que garanteixin la unitat i intimitat familiar*", està subratllat, això és degut al fet que en el *Boletín Oficial del Estado*, l'assenyala per fer l'anotació de què aquest precepte és inaplicable per la Sentència del Tribunal Subrem del 10 de febrer de 2015.

En l'article 62 quinquenes (*Mesures de seguretat*), en el seu punt 2, se'ns diu que es podran utilitzar medis de contenció física personal o separació preventiva de l'agressor en habitació individual per diversos motius, i puntualitza que, l'ús de medis de contenció serà proporcional a la finalitat perseguida, i continua dient que, no podran suposar una sanció encoberta i sols s'usarà quan no existeixi una altra manera menys onerosa per aconseguir la finalitat perseguida i pel temps estrictament necessari.

A la LOEs la complementa el Reial decret 557/2011, de 20 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei orgànica 4/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, després de la seva reforma per Llei orgànica 2/2009 (d'ara endavant ReLOEs). I també es complementa, i més pel que al present TFG ens ocupa, pel RCIE, anteriorment mencionat.

En relació amb el ReLOEs, els articles que regulen algun aspecte del CIE són l'article 23.4 i el 224, els podem trobar a l'*Annex 2*. Pel que fa a l'article 23.4, disposa que en cas que la devolució no s'executés en el termini de 72 hores, és sol·licitarà a l'autoritat judicial la mesura d'internament prevista per als expedients d'expulsió.

Seguint amb l'article 224, sobre l'execució de les resolucions sancionadores, en el segon apartat se'ns du que en la resolució s'adoptaran les disposicions cautelars per garantir la seva eficàcia en tant no sigui executiva, en l'article segueix que aquestes disposicions podran consistir en el manteniment de les mesures provisionals que s'haguessin adoptat en conformitat a l'article 61 de la LOEs. Així doncs, si ens dirigim en aquest article, anteriorment hem vist que una d'aquestes mesures és l'internament preventiu. En el mateix apartat de l'article 224, també se'ns diu que tal com diu l'article 63 bis de la LOEs, no podrà adoptar-se la mesura cautelar d'internament preventiu durant el termini de compliment voluntari que s'hagués fixat en la resolució d'expulsió. En aquest últim article mencionat de la LOEs disposa en el seu apartat 2 que la resolució que adopti l'expulsió tramitada mitjançant el procediment ordinari inclourà l'opció voluntària d'abandonar el territori nacional.

El RCIE el veurem en el següent apartat.

També podem contemplar l'aplicació de mesures cautelars, és a dir, l'internament en un CIE, en una altra llei, a la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària, concretament en el seu article 19.1. Aquest disposa que un cop sol·licitada la protecció, la persona estrangera no podrà ser objecte de retorn, devolució o expulsió fins que aquesta no es resolgui o no sigui admesa. Però que, tot i això, per motius de salut o seguretat pública, l'autoritat competent podrà adoptar mesures cautelars en aplicació de la normativa vigent en matèria d'estrangeria.

Un cop introduït que és un CIE, ens hem de preguntar, i per quins motius una persona pot ser internada? Com aquesta temàtica és molt extensa, segons Fernández (2017, p.83), de manera resumida, "les autoritats instructores poden sol·licitar a l'autoritat judicial competent l'ingrés al CIE en aquests supòsits:

- Durant la tramitació d'un expedient administratiu:
  - Per sancionar determinades infraccions de la LOEs en les quals es pugui proposar la sanció d'expulsió (art. 62.1 LOEs).
  - Per l'existència d'una condemna prèvia per un delictes dolós amb una pena de presó prevista superior a un any (art. 57.2 LOEs).
- En cas d'impossibilitat d'execució en 72 hores de:
  - L'expulsió (quan hagi expirat el termini de compliment voluntari sense que l'estranger hagi abandonat el territori nacional) (art. 64.1 LOEs);
  - La devolució (art. 58.6 LOEs);
  - El retorn ¿o regrés? (art. 60.1 LOEs).
- Durant la tramitació de l'expulsió judicial (art. 89.8 del Codi Penal), quan així ho acordi el jutge penal, en cas que la persona es trobi privada de llibertat."

Els articles mencionats de la LOEs i del Codi Penal, els podem veure en l'*Annex 3*.

Ara bé, deixant a un costat la llei, i sigui quin sigui el motiu que ha comportat l'internament en un CIE, s'ha de tenir en compte que són persones estrangeres en situació administrativa irregular i que aquesta situació d'irregularitat administrativa comporta una clara vulnerabilitat i inseguretat per la persona, així doncs cal tenir present que els CIE són espais on hi ha persones en situació de vulnerabilitat.

2.1.1. Qüestionament dels CIE

Tal com deia en l'inici d'aquest TFG, els CIE són institucions que per diferents motius no haurien d'existir, però és així, i encara que no és el tema que aquí ens ocupa, considero oportú exposar de manera breu les opinions en relació amb els CIE, tant aquelles respecte a les condicions com aquelles que clarament qüestionen la funcionalitat i el respecte pels drets humans, i que defensen el seu tancament.

Dins del grup d'opinions crítiques s'agrupen dues visions: per una banda, aquelles que proposen reformes per portar a terme canvis radicals en aquests centres o la implementació d'altres opcions prèvies a l'internament mentre que, per l'altra banda, aquelles que directament argumenten la necessitat del tancament d'aquests.

Segons García (2017, p. 2) "la desaparició dels CIE no produiria cap efecte negatiu en l'actual política de control de la immigració irregular, mentre que sí que es constituïria un fet històric de transformació social i triomf dels drets humans en desaparèixer una de les mesures més calamitoses de les democràcies d'occident". Com veiem, en aquest article es marca una clara posició abolicionista.

En aquest article, l'autora agrupa els arguments en dos blocs, en el primer, aquells entesos com un concepte utilitarista o funcional per estar relacionats amb el funcionament intern dels CIE i, en el segon, aquells motius constitutius, és a dir, la raó de ser i als fonaments de la mesura.

Així doncs, segons García (2017), aquests són els arguments utilitaristes o funcionals:

- "Aquests establiments són opacs i lesionen la dignitat dels reclosos. Durant 27 anys els CIE han estat completament en mans de les autoritats policials. El seu Reglament de funcionament i règim interior no va ser aprovat fins a 2014. Això ha motivat que aquests centres es configurin com a contextos tancats, aliens a les mirades de l'exterior, en els quals la gestió policial no se sent qüestionada ni per les recomanacions del Defensor del Poble ni per les actuacions judicials amb competències específiques en el control d'aquesta mena d'internaments. Tot això fa que es tingui una imatge dels CIE com a pous cecs, opacs i sense transparència, assenyalant-se com a llocs de risc per a qualsevol persona allí internada. Això ha propiciat que aquests centres presentin una llarga història de lesió i vulneració de drets. D'una banda, aquesta opacitat allunya la mirada pública del continu afront a la dignitat humana que es produeix a conseqüència de les

calamitoses condicions d'habitabilitat i l'absència d'atenció socio sanitària adequada en els CIE, la qual cosa ha derivat a vegades en greus danys per a la salut i fins i tot pèrdua de la vida. Indigne resulta també que després dels murs quedin amagades víctimes de greus naufragis sense que se'ls dispensi una assistència psicològica especialitzada segons els protocols d'emergència, ni es posin en marxa els mecanismes necessaris per a avisar als seus familiars de la situació en la qual es troben. La falta de transparència d'aquests centres col·loca en una situació de risc a les persones allí internades, com a vegades algun sindicat policial ha denunciat. En democràcia no podem permetre institucions opaques com els CIE.

- No es garanteixen unes mínimes condicions d'habitabilitat i seguretat, perquè aquests centres solen situar-se en antigues presons i casernes que havien quedat obsolets i en desús. Són edificis que no estaven en condicions de ser habitats, no obstant això, sí que es van considerar aptes per a tancar a persones immigrants pel simple fet de no tenir papers en regla. Aquests antics edificis presenten evidentment problemes d'habitabilitat, higiene, salubritat i seguretat. Tampoc el personal és suficient ni està qualificat per a les necessitats d'una persona durant un llarg tancament. Fonamentalment, és la policia nacional la que s'encarrega dels CIE, i no sols desplega les seves pròpies funcions de control i supervisió de l'internament, sinó que també es veu obligada a exercir altres activitats que no són de la seva competència i per a les quals no està formada: facilitar informació, realitzar labors de traducció i interpretació, d'assistència social i, fins i tot, d'assistència mèdica i sanitària. Els CIE no compleixen les necessitats bàsiques per a privar a persones de llibertat durant un màxim de 60 dies.
- És un instrument ineficient per a executar l'expulsió (només 3 de cada 10 interns en CIE són expulsats). En els CIE s'interna a un nombre superior de persones de les quals s'expulsen. En 2016 només un 29% de les persones que van ser tancades en un CIE van ser finalment expulsades. És més cridaner si li donem la volta a aquesta xifra: el 71% de les persones tancades no van ser expulsades. Cada any que passa l'eficiència dels CIE és menor. A pesar que en 2014 una Circular de la Direcció General de la Policia va establir criteris clars perquè l'internament en CIE fos més eficient, havent-se que valorar la viabilitat per a portar a terme l'expulsió en cada sol·licitud d'un internament en CIE, la veritat és que el nombre d'interns entre 2014 i 2016 s'ha mantingut en xifres similars, disminuint, no obstant això, la seva eficiència en 18 punts percentuals (d'un 47,50% en 2014 a un 29% en 2016). Això ens indica que la falta d'eficiència difícilment pot millorar-se en els CIE.

- Té un alt cost econòmic. Els CIE costen vuit milions d'euros a l'any. Segons el Govern, cada intern costa al dia 17€ sense incloure despeses dels agents policials que gestionen i custodien els CIE, i sense tenir en compte, per descomptat, la despesa dels vols de les expulsions que s'executen. Més cridaner resulta, segons estimacions aproximades, que cada persona tancada en un CIE que no ha estat expulsada costi 1.000 € a les arques de l'Estat. El cost hauria de ser molt major si l'atenció sanitària, social i jurídica fos l'adequada, si les instal·lacions fossin habitables, si es comptés amb les mínimes condicions per a una estada digna, si la policia només s'encarregués de la custòdia dels CIE i hi hagués personal amb formació específica que els gestionés. En aquest cas, els CIE costarien molt més.
- S'usa inadecuadament per a executar l'expulsió penal. L'exigència del Tribunal Constitucional que els CIE no tinguin caràcter penitenciari hauria de bastar per a entendre que les expulsions substitutives de les penes de presó haurien de ser executades des de la pròpia presó. D'altra banda, l'ús dels CIE per a dur a terme expulsions que esdevenen de l'àmbit penal implica el tancament en unes dependències que no té possibilitats de separar a persones condemnades de persones, en la majoria dels casos, nouvingudes. A més, el temps que els estrangers condemnats estan en un CIE és un temps perdut de cara a la seva reinserció perquè òbviament en els CIE no es fa cap tasca de prevenció en aquest sentit. Abundant en aquest tema, en el cas que l'estranger condemnat no pogués ser expulsat no quedaria en llibertat, sinó que hauria de reingressar a la presó. No seria més lògic materialitzar l'expulsió des de la mateixa presó? Els CIE no poden ser una extensió de la presó, per la qual cosa rebutgem el seu ús per a albergar a estrangers l'expulsió dels quals té el seu origen en motius penals.
- Són freqüents les decisions judicials en la seva funció de control. Menors d'edat sols, víctimes de tràfic d'explotació sexual i sol·licitants de protecció internacional són amb una certa freqüència localitzats en els CIE. Aquesta realitat és admesa per les autoritats de l'Estat i denunciades per les organitzacions civils. Són persones sotmeses a una especial protecció que no haurien de ser internades en un CIE, bé perquè ho prohibeix la llei (menors d'edat), bé perquè no cap l'expulsió respecte de la qual l'internament se suposa que és merament instrumental (víctimes de tràfic, sol·licitants de protecció internacional, víctimes de violència de gènere, etc.). El fet que es detecti a aquestes persones en aquests centres només pot deure's a dos motius: el primer d'ells, és que aquests casos arribin als CIE per fallades del sistema que se solucionarien reforçant els mecanismes de detecció previs a l'entrada en el centre. Aquesta és la interpretació més estesa. Una explicació de l'arribada d'aquestes persones en especials situacions de

vulnerabilitat als CIE es basa en la passivitat de les autoritats públiques, que semblen assumir aquests casos com a danys col·laterals en la lluita contra la immigració irregular. Aquesta postura es recolza en el Reglament de funcionament i règim interior dels CIE, on es reconeix que haurà de dispensar-se una «atenció especialitzada a persones vulnerables», quan en realitat aquestes persones no haurien de ser allí. La intenció d'aquestes polítiques públiques sembla ser la invisibilització de les persones vulnerables a través del seu tancament en un CIE per a evitar que entorpeixin el normal desenvolupament del control de la migració irregular. Ens inclinem per una explicació o per una altra, la veritat és que el tancament dels centres d'internament d'estrangers és la millor solució. Així és, amb independència que es degui a una fallada reiterada del sistema, és a dir una situació provocada pel propi sistema, la veritat és que la desaparició d'aquests centres evitaria que a la falta de protecció d'aquestes persones se sumi una il·legítima privació de llibertat.

- El pes d'aquesta mena d'arguments és evident, encara que fins i tot permetria moure'ns en un debat reformista. És a dir, davant aquesta mena de raonaments encara caldria esgrimir la possibilitat de millorar el sistema, els edificis i el control sobre els mateixos perquè tals arguments deixessin de tenir rellevància. No obstant això, portem tres dècades coneixent el mal funcionament d'aquests CIE; assistint a la interposició de recursos en els tribunals pels abusos en ells comeses; aplaudint les recomanacions del Defensor del Poble per a la millora d'aquests, en pocs casos ateses; observant com alguns jutges i fiscals han tractat de dur a terme la seva funció de control d'aquests internaments amb unes certes dificultats; sent testimonis de les inextinguibles peticions d'associacions perquè es regulés l'interior d'aquests centres, aconseguint-se a la fi més de dues dècades després de la creació d'aquests CIE; aprenent de la realitat mostrada pels pocs voluntaris que, superant enormes obstacles, es preocupen de forma continuada per la sort que els estrangers corren intramurs. Han estat tres dècades de lluita per millorar i reformar una situació que sembla inamovible. Hi ha hagut temps de sobres per a millorar-ho i no s'ha fet.”

I pel que fa als constitutius, segons García (2017):

- “És una mesura desproporcionada. La privació de llibertat s'identifica en les democràcies d'Occident amb la sanció penal més greu imposada per l'ordenament jurídic als comportaments més danyosos per als béns jurídics més essencials. La privació de llibertat, per tant, no és qualsevol cosa, perquè a més d'afectar la llibertat ambulatoria, comporta el que en Criminologia es coneix com els costos

indirectes d'aquesta privació que tenen a veure amb el minvament, entre altres, de les relacions socials i de les oportunitats vitals, del trauma del tancament que en el cas dels CIE s'acumula al trauma de la trajectòria, i amb l'estigma que comporta la mateixa privació de llibertat. Concebuda la privació de llibertat d'aquesta manera, difícilment s'entén que pugui ser usada amb persones que estan buscant una vida millor per a ells i els seus familiars, que fugen de conflictes i pateixen travessies insuportables fins a arribar a nosaltres; o amb persones que porten anys convivint entre nosaltres i no han pogut renovar la seva documentació. Tampoc s'entén que s'utilitzi la privació de llibertat com a mitjà per a intentar procedir a una expulsió que en la majoria dels casos no arriba a executar-se. És a dir, no hi ha judici de proporcionalitat que permeti sostenir la privació de llibertat d'una persona com a mesura per a intentar aconseguir un fi que probablement no s'aconsegueix. Li donem les voltes que li donem, la privació de llibertat no queda justificada en aquests casos i, per tant, és desproporcionada.

- L'internament en CIE és inconstitucional. De la desproporcionalitat de la mesura d'internament es deriva la seva inconstitucionalitat en tant que es vulnera el dret fonamental a la llibertat. Per si no fos prou, ens qüestionem també el seu encaix en el marc constitucional espanyol a partir de les condicions imposades pel Tribunal Constitucional en la famosa sentència 115/1987, de 7 de juliol. Va ser el Defensor de Poble qui va plantejar una qüestió d'inconstitucionalitat a l'internament en CIE per considerar és contrari a l'art. 25.3 de la Constitució on s'estableix que «l'Administració civil no podrà imposar sancions que, directa o subsidiàriament, impliquin privació de llibertat». El Tribunal Constitucional es va acollir al fet que no estem davant una sanció, sinó davant una mesura cautelar consistent en la prolongació de la detenció policial més enllà de les 72 hores permeses, i va imposar com a condicions a aquest internament que fos (1) excepcional; (2) en centres que no tinguin caràcter penitenciari; (3) prèvia resolució judicial motivada; i (4) sotmesa la pèrdua de llibertat al control judicial. Si revisem el compliment de les condicions imposades llavors per l'alt tribunal és fàcil arribar a la conclusió que, si per a ser constitucional aquesta mesura ha de complir tals requisits, la mesura és inconstitucional. L'internament en CIE no ha estat excepcional, tot el contrari, el seu ús ha estat bastant freqüent i en situacions que no el requerien; els CIE són autèntiques presons i les seves condicions no compleixen les exigències mínimes que la legislació penitenciària preveu per a les presons; i el control judicial s'està pronunciant a la vista de les moltes situacions de vulnerabilitat i risc detectades a l'interior dels CIE. És hora, per tant, de revisar aquesta postura a la llum de les tres dècades d'experiència amb els CIE. Ha

arribat el moment d'adonar-nos que no som capaços de complir les condicions que va imposar el Tribunal Constitucional. És el moment d'acceptar que els CIE són un fracàs i que han de desaparèixer definitivament.

- Són èticament il·legítims. Els CIE són una peça més de l'engranatge de la desmemoriada i il·legítima política migratòria europea. L'immigrant és volgut en la mesura en què sigui un treballador necessari per a determinats nínxols laborals i la seva presència sigui beneficiosa. Aquests centres d'internament són una eina de dissuasió de la immigració irregular. És una fallida manera de lluitar contra el conegut efecte anomenat, com si l'existència dels CIE impedís als pobres buscar una vida millor. La seva funció és mostrar-nos que aquests pobres són una amenaça o un perill per a la nostra seguretat. L'internament de les persones immigrants en aquests centres intenta enviar un missatge intimidatori als potencials immigrants, però tan sols aconsegueix semblar la por entre els quals ja van arribar i es van assentar entre nosaltres. Els CIE han fracassat com a mitjà per a expulsar als immigrants, però es mantenen en la mesura en què l'exercici del poder sobre les persones desfavorides té un efecte simbòlic enfront de la població a la qual intenta transmetre que alguna cosa s'està fent front als altres. La privació de llibertat de l'estranger pel mer fet de ser pobre suposa una de les majors aberracions del segle XXI, i un element més de la il·legitimitat ètica en la qual està sumida Europa enfront dels immigrants. El seu acolliment pel nostre ordenament jurídic sol pot provocar rebuig i vergonya.”

González (2017), exposa els motius dels partidaris de la clausura dels CIE: la ineficàcia d'aquests, la seva il·legitimitat des del seu punt de vista ètic, polític i jurídic, i l'existència d'alternatives viables a l'internament. De manera breu desenvoluparé aquests arguments.

Pel que fa a la ineficàcia, tan sols és necessari veure les xifres d'internament i d'expulsió, com diu González (2017, p.311), "l'argument d'aquesta poca eficàcia és indiscutible", ja que s'internen moltes persones estrangeres que, per diferents motius, no acaben sent expulsades. En el text exposa les dades de l'any 2016, any anterior a la publicació de l'article, les quals són: 7.597 persones internades en els CIE, i 2.205 d'aquestes van ser expulsades, és a dir, un 29,02%.

En relació amb el segon motiu, la seva il·legitimitat, González (2017) apunta que des de la perspectiva ètica i política no hi ha discussió, però sí de la jurídica. Aquests arguments jurídics són "la inconstitucionalitat de l'internament, la seva desproporció,

que els CIE són espais de suspensió del Dret, on l'arbitrarietat i les vulneracions dels drets dels interns són sistemàtics". Però també diu que "encara que continuen existint dèficits de la regulació, les millores introduïdes en la normativa dels CIE impedeixen considerar-los espais aliens a la llei i als principis de l'Estat de Dret" (González, 2017, p. 311).

L'existència d'alternatives viables a l'internament, l'últim argument exposat, es troba "poc desenvolupat i es limita a recordar que la mateixa LOEs contempla altres mesures cautelars com la presentació periòdica davant les autoritats competents, la residència obligatòria en un determinat lloc, la retirada del passaport o qualsevol altra mesura que el jutge estimi adequada i suficient (art. 61 LOEs), i que en altres països s'han desenvolupat altres opcions" (González, 2017, p. 313).

L'autor conclou l'article apostant per una reforma del sistema de deportació en comptes de suprimir l'internament i clausurar els CIE de forma immediata. Com diu, "Aquesta reforma hauria d'incloure una millora de la regulació de l'internament i dels CIE, de les instal·lacions i serveis d'aquests i, sobretot, com s'aplica la normativa vigent. Es tracta, sobretot, de millorar realment el model actual de CIE i d'evitar les disfuncions i els supòsits d'internament erronis que encara es produeixen. A més de reformar en profunditat o, si és el cas, substituir les instal·lacions actuals dels CIE, seria necessari millorar el sistema de deportacions en, almenys, tres àmbits: els expedients d'internament, els mecanismes de control i com s'executen les deportacions" (González, 2017, p. 313-314). Segueix amb propostes de línies de millora d'aquests tres àmbits, i finalitza recalcant que la tesi de la reforma ha d'abastir el conjunt del sistema. Així doncs, en aquest cas, González aposta per una reforma.

Com veiem, encara que sols es tracta de sols autors, tenen posicionaments diferents, mentre que García aposta per l'abolició dels CIE, González veu més adequat una reforma que ha d'aprofundir en diversos aspectes. Tanmateix, també s'ha de tenir present que comparteixen idees.

2.2. Reglament dels CIE

La normativa que regula el CIE és el Reial decret 162/2014, de 14 de març, pel qual s'aprova el reglament de funcionament i règim interior dels centres d'internament d'estrangers (com ja s'ha mencionat, RCIE). Aquest, com dèiem, també complementa la LOEs, però centrant-se únicament en els CIE de l'estat Espanyol. El RCIE no ha viscut cap reforma des de la seva creació, sols s'han declarat invàlids i nuls parts dels articles 7.3.16.3.k), 21.3 i 55.2, per la Sentència del Tribunal Suprem de 10 de febrer de 2015. S'ha de destacar que a part de desenvolupar part de la LOEs, també transposa de manera parcial la Directiva 2008/115/CE.

L'actual RCIE consta de 59 articles, podem trobar l'índex d'aquest en l'Annex 4.

Aquí, però, ens centrarem sobretot en els següents articles:

- Article 15. Serveis d'assistència social, jurídica i cultural.

“1. Els centres disposaran dels corresponents serveis d'assistència social i cultural als estrangers internats, atesos per treballadors socials, sota la dependència directa del director, a qui se sotmetran, per a la seva aprovació, els oportuns plans o projectes d'actuació, prèvia anàlisi dels mateixos per la junta de coordinació.

2. La prestació de serveis d'assistència social que es facilitin en els centres podrà ser concertada per la Direcció General de la Policia amb òrgans d'altres ministeris o pertanyents a altres administracions públiques o mitjançant la subscripció d'acords, convenis o contractes, conforme a la normativa vigent en matèria de contractació del sector públic, amb entitats públiques o privades i amb organitzacions no governamentals o altres sense ànim de lucre, amb experiència en la col·laboració en la prestació d'aquests serveis.

En tot cas, el personal integrant dels serveis d'assistència social haurà de comptar amb formació o coneixements adequats en matèria de drets humans, estrangeria, protecció internacional, mediació intercultural, així com d'enfocament de gènere i violència contra les dones.

3. L'assistència social i cultural s'orientarà fonamentalment a la resolució dels problemes sorgits als estrangers internats i, en el seu cas, a les seves famílies, a conseqüència de la situació d'ingrés, especialment els relacionats amb

interpretació de llengües, relacions familiars amb l'exterior o tramitació de documents.

4. Els centres disposaran de dependències que assegurin la confidencialitat de l'orientació jurídica que presti a l'intern el seu advocat.

Se subscriuran acords de col·laboració amb els col·legis d'advocats amb vista a establir les condicions de funcionament del servei d'assistència jurídica, encarregat d'assistir jurídicament als interns que ho sol·licitin.”

▪ Article 16. Drets dels interns.

“1. Totes les activitats desenvolupades en els centres es duran a terme salvaguardant els drets i llibertats reconeguts als estrangers per l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les que fossin necessàries, conforme al contingut i finalitat de la mesura judicial d'internament acordada.

2. En particular i en atenció a la seva situació, es garanteixen als estrangers internats, des del seu ingrés i durant el temps de permanència en el centre, els següents drets:

a) A ser informat en un idioma que li sigui intel·ligible de la seva situació, així com de les resolucions judicials i administratives que l'afectin.

b) Al fet que es vetlli pel respecte a la seva vida, integritat física i salut, sense que pugui en cap cas ser sotmès a tractes degradants o vexatoris, i al fet que sigui preservada la seva dignitat i la seva intimitat. Les persones internades es designaran pel seu nom, excepte manifestació expressa en contra de l'interessat.

c) A facilitar-li l'exercici dels drets reconeguts per l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les derivades de la seva situació d'internament, i especialment quan se sol·liciti protecció internacional o quan sigui víctima de violència de gènere, de tràfic d'éssers humans o de violència sexual.

d) A no ser objecte de discriminació per raó d'origen, inclòs el racial o ètnic, sexe, orientació o identitat sexual, ideologia, religió o creences, malaltia, discapacitat o qualsevol altra circumstància personal o social.

e) A rebre assistència mèdica i sanitària adequada i ser atès pels serveis d'assistència social del centre.

f) A rebre un seguiment mèdic especial, per a les dones de les quals es tingui constància que es troben embarassades.

g) Al fet que es comuniqui immediatament el seu ingrés o el seu trasllat a la persona que designi a Espanya i al seu advocat, així com a l'oficina consular del país del qual és nacional.

h) A ser assistit d'advocat, que se li proporcionarà d'ofici en el seu cas, i a comunicar-se reservadament amb aquest, fins i tot fora de l'horari general del centre, quan la urgència del cas el justifiqui.

i) A comunicar-se en l'horari establert en el centre, amb els seus familiars, funcionaris consulars del seu país o altres persones, dret que només podrà restringir-se en virtut de resolució judicial.

j) A ser assistit d'intèrpret si no comprèn o no parla castellà, de manera gratuïta si manqués de mitjans econòmics.

k) A tenir en la seva companyia als seus fills menors, sempre que el Ministeri Fiscal informe favorablement tal mesura i existeixin en el centre mòduls que garanteixin la unitat i intimitat familiar.

l) A entrar en contacte amb organitzacions no governamentals i organismes nacionals, internacionals i no governamentals de protecció d'immigrants.

m) A realitzar, en el moment del seu ingrés, dues comunicacions telefòniques gratuïtes: amb el seu advocat i amb un familiar o persona de confiança resident a Espanya.

n) A presentar queixes i peticions en defensa dels seus drets i interessos legítims, conforme al que es preveu en aquest reglament, que seran remeses, preservant el seu secret, de manera immediata al seu destinatari.”

El present TFG girarà entorn aquests dos articles principalment, ja que com s'ha dit, per una banda, s'aborda l'assistència social en un CIE i, per l'altra, les vulneracions i violacions dels drets humans. És per això que s'ha de tenir en compte quines són les funcions de l'assistència social i quins són els drets d'aquestes persones segons el RCIE.

A més a més d'aquests dos articles, també farem menció d'altres al llarg del present TFG, els quals es poden trobar en l'*Annex 5*.

2.3. L'Assistència Social als CIE

2.3.1. L'Assistència Social i l'actual figura professional del Treball Social

Abans d'entrar en l'educació social dins d'un CIE, és necessari tenir en compte que si ens dirigim a la normativa, el concepte amb el qual es fa referència a aquest tipus de servei és assistència social. Aquesta nominació pot semblar molt superficial o fins i tot antiquada. En el RCIE trobem aquesta figura a l'article 6. a), juntament amb l'assistència jurídica i cultural. L'assistència social, jurídica i cultural està desenvolupada en l'article 15 d'aquest mateix reglament.

Si ens dirigim en el primer punt de l'article 15, podem veure que segons aquest, els serveis d'assistència social i cultural als estrangers seran atesos pels treballadors socials, sota la dependència directa del director, per tal d'aprovar els plans i projectes d'actuació, prèviament analitzats per la junta de coordinació. Com veiem, la figura professional social dins d'un CIE és el treballador/a social.

Això ens fa desviar a l'article 52 del RCIE (*Annex 5*), "Reunions de seguiment de la prestació de serveis sanitaris, assistencials i socials", en aquests se'ns explica que tenen per objectiu aquestes reunions, per qui estan conformades, presidides i convocades, i per últim quins són els assumptes a tractar en aquestes reunions.

Tornant a l'article 15, en el punt 2 d'aquest se'ns diu que la prestació de serveis d'assistència social podrà ser concertada per la Direcció General de la Policia amb òrgans d'altres ministeris o que pertanyin a altres administracions públiques o mitjançant la subscripció d'acords, convenis o contractes, amb conformitat a la normativa vigent en matèria de contractació del sector públic, amb entitats públiques o privades i amb organitzacions no governamentals (d'ara endavant ONG) o altres sense ànim de lucre, amb experiència en aquests serveis. També que el personal d'aquests serveis haurà de tenir formació o coneixements en matèria de drets humans, estrangeria, protecció internacional, mediació intercultural, i a partir d'una perspectiva de gènere i violència contra les dones.

En relació amb això últim podem constatar al Reial Decret 865/2020, de 29 de setembre, pel qual es regula la concessió directa de subvencions en determinats àmbits d'actuació del Ministeri d'Interior, en el seu article 4, Beneficiaris i activitats subvencionades, en el qual es mencionen les entitats que poden ser beneficiàries d'aquestes subvencions i quines seran aquelles activitats subvencionades, en l'apartat a), podem veure que la Creu Roja Espanyola, com a entitat col·laboradora de l'Administració, ho pot ser. I entre altres serveis, menciona en la prestació de serveis

assistencials socials als interns en els CIE, encaminats a entendre les necessitats d'aquesta naturalesa dels interns en aquests centres, d'acord amb les previsions del RCIE.

Per l'altra banda, en el punt 3 del mateix article 15 del RCIE, se'ns diu que l'assistència social i cultural s'orientarà fonamentalment a la resolució dels problemes sorgits als estrangers internats i, si és el cas, a les seves famílies, a conseqüència de la situació d'ingrés, en especial als relacionats amb la interpretació de llengües, relacions familiars amb l'exterior o tramitació de documentació.

Per tal de poder aprofundir en l'actual figura professional del Treball Social dels CIE, he portat a terme una entrevista a la treballadora social Ainhoa Nuñez del CIE de la Zona Franca. L'entrevista es troba en *l'Annex 6*.

2.3.2. La realitat de l'Assistència Social

Actualment, no podem comptar amb molta informació entorn l'assistència social i el paper del treball social en els CIE, ja que a Espanya no s'han portat a terme estudis científics entorn aquest assumpte.

No obstant això, a partir de l'article d'investigació de Zanón (2021), podrem realitzar una aproximació a l'assistència social dins els CIE.

Com anteriorment s'ha dit, en l'article 15.1 del RCIE, encara que l'assistència social recau en la treballadora social, es troba en dependència directa del director i amb una prèvia anàlisi per la junta de coordinació. La junta de coordinació, com a òrgan col·legiat, està conformada, tal com disposa l'article 10 del RCIE, pel director, l'administrador, els responsables de la unitat de seguretat i dels serveis d'assistència sanitària i social, i el secretari de direcció.

“És a dir, segons la norma que regula el funcionament interior del CIE, el plantejament de la intervenció social és analitzat i autoritzat per un òrgan col·legiat en el que els professionals del treball social escassament es troben representats, mentre que la Policia Nacional ocupa quasi la totalitat dels càrrecs de la junta. Aquest fet demostra que la intervenció social està supeditada a la gestió policial i de seguretat del centre” (Zanón, 2021, p. 11).

Seguint amb l'anàlisi d'aquesta autora, i vist anteriorment el conveni existent amb Creu Roja Espanya i el Ministeri d'Interior, cal fer menció del Reial Decret 167/2010, de 19 de febrer, pel qual es regula la concessió d'una subvenció directa a favor de Creu Roja Espanyola per al desenvolupament de programes d'assistència integral en el CIE de Madrid durant l'exercici de 2010. Aquest va ser el primer i posteriorment es va estendre pels diferents CIE, entre ells l'abans mencionat Real Decret 865/2020.

Així, la Creu Roja és l'encarregada de portar a terme l'assistència social dels CIE, que ve a ser: “desenvolupar la intervenció amb les persones internades; el contacte amb les seves famílies, tant a Espanya com als seus països d'origen; la interpretació de llengües i les relacions amb l'exterior, la tramitació dels documents; la mediació social entre interns i personal del centre i la planificació i desenvolupament d'activitats” (Zanón, 2021, p. 12).

Tot i això, com ens diu Zanón (2021), a partir de successives visites a diferents CIE, el Defensor del Pueblo va portar a terme unes recomanacions en relació amb l'assistència jurídica, social i cultural l'any 2017. Si ens dirigim a la resolució en

qüestió del Defensor del Pueblo que va donar resposta a la queixa 17006088, podem veure les següents consideracions que porta a terme en relació amb l'assistència social:

“3. Assistència social i cultural: El Reglament CIE exigeix que en cada centre existeixi un servei d'assistència social, jurídica i cultural (article 8.1.g). Afegeix que la faceta assistencial ha de ser assumida per personal especialitzat aliè a la policia, concretament empleats públics dependents de l'Administració General de l'Estat, que exerciran les funcions d'organització, gestió i control de la prestació dels serveis assistencials, tant de caràcter social com d'un altre ordre. A més la norma permet que els diferents òrgans del Ministeri de l'Interior subscriuguin acords o convenis amb entitats, institucions o organitzacions, de caràcter públic o privat, mitjançant els quals la prestació dels mateixos pugui arribar a externalitzar-se, sense que això suposi cap minvament de les competències, responsabilitat i altres funcions que, com a titular dels centres, correspon als citats òrgans administratius. En la resposta remesa per aquest organisme es transcriu en aquest punt el contingut de l'article 15.3 del Reglament CIE i s'afirma que les citades prestacions estan externalitzades en l'actualitat amb Creu Roja Espanyola.

No obstant això, després de les visites realitzades per aquesta institució als diferents centres de la península en els quals presta servei aquesta organització, s'ha pogut comprovar que no existeix un servei d'interpretació que faciliti “la resolució dels problemes sorgits als estrangers internats”. Es desconeixen els motius pels quals aquest servei, que s'indica que està en el marc de la subvenció, no és prestat en els termes reglamentàriament establerts. Aquesta qüestió és de la màxima rellevància perquè compromet la prestació de l'assistència integral que l'Administració està obligada a prestar en els centres d'internament.

El Reglament CIE estableix que la coordinació i supervisió dels serveis d'assistència social, jurídica i cultural corresponen al director de cada centre. Els projectes d'actuació seran elaborats per treballadors socials i aprovats en junta de coordinació. No s'ha pogut verificar l'existència de tals projectes en cap dels centres visitats. Així mateix es desconeix si l'elaboració dels mateixos s'emmarca en els continguts finançables de la subvenció concedida a Creu Roja Espanyola. D'altra banda, és motiu de queixa recurrent per part dels interns i de les entitats socials que els entrevisten, la manca de roba, calçat i d'articles d'higiene personal. Fins i tot en aquesta qüestió bàsica, es desconeix si l'obligació establerta en l'article 32 del Reglament CIE es troba finançada per la citada subvenció.

Per a finalitzar aquest apartat s'ha de fer referència a la manca generalitzada d'activitats d'oci observada per aquesta institució en les visites als centres i l'incompliment de les previsions de l'article 40.2 del Reglament CIE pel que fa a l'establiment d'un espai temporal per a les activitats d'oci que haurien de venir detallades en l'horari d'activitats i lliurades a l'intern al seu ingrés.”

I, el Defensor del Pueblo, va fer la següent recomanació en referència a l'assistència social i cultural:

“:1. Establir en els centres d'internament d'estrangers unes directrius comunes per a la gestió de l'assistència social, jurídica i cultural, coordinada des de la Comissaria General d'Estrangeria i Davaneres, sense perjudici de la competència atribuïda reglamentàriament a les plantilles policials on es troben els centres.

2. Dotar de manera urgent a tots els centres d'internament de mobiliari suficient en la zona d'oci, que inclogui el necessari mobiliari per al descans, així com amb un receptor de televisió, i també amb premsa diària, biblioteca, jocs de taula o altres elements recreatius. La dotació d'aquest material haurà d'anar acompanyada de la corresponent partida pressupostària per al seu manteniment i reposició en cas necessari.

3. Revisar els termes de la subvenció pública per la qual s'externalitzen els serveis d'assistència social i cultural dels centres d'internament d'estrangers a la vista de les significatives mancances detectades en les visites realitzades pel Defensor del Poble.

4. Elaborar al més aviat possible en cada centre, sota la coordinació i supervisió del director, els projectes d'actuació que, segons mandat reglamentari han de ser elaborats per treballadors socials i aprovats en junta de coordinació.”

Així doncs, podem constatar de la mà del Defensor del Pueblo que l'assistència social als CIE no està garantida. I encara que no és l'aquí treballat, tampoc l'assistència cultural.

A tall de conclusió de la investigació portada a terme per Zanón (2021, p. 19), considera que “encara que l'aprovació del RCIE va comportar un important pas per a la regulació del funcionament dels CIE, l'assistència social és un dels aspectes que es consideren insuficientment desenvolupats i protegits”. Ens diu que existeixen elements que dificulten l'exercici del treball social dins d'aquests, alguns d'aquests elements estan relacionats per dependre de forma jeràrquica i orgànica de la policia, la qual podria estar limitat el desenvolupament professional amb base a criteris aliens a aquesta disciplina (per exemple, criteris com la retenció i custòdia). És a dir, el treball

social es troba envoltat de contradiccions, dilemes i dificultats, comportant que l'exercici del treball social es porti a terme des de l'assistencialisme i la urgència.

Tomé (2019), va dur a terme una recopilació de resolucions dictades pels Jutjats d'Instrucció de Control d'Estància dels CIE des de l'any 2014 al 2019. A continuació plasmo alguna d'aquesta jurisprudència, concretament en aquella que han tingut una relació amb l'assistència social, és a dir, l'article 15 del RCIE.

Així doncs, Tomé (2019) esmenta l'Auto del Jutjat d'Instrucció (d'ara endavant AJI) núm. 8 de Las Palmas, de 31 de juliol de 2015, manifestava el següent: *“Com s'ha destacat en diversos informes i visites d'inspecció, en el CIE de "Barranco Seco" no hi ha assistents socials des d'almenys l'any 2007, malgrat la previsió legal, i ara reglamentària. Constituint un incompliment de les normes jurídiques, que ja data de fa anys, i que no s'ha esmenat pels responsables del Ministeri de l'interior malgrat les dotacions pressupostàries. Considerant, tal com es manifesta, que la direcció del CIE manca d'autonomia pressupostària i poder de decisió per a convocar aquestes places i realitzar el procediment de contractació administrativa”*.

Un altre AJI a destacar l'AJI núm. 1 d'Algeciras, de 21 de març de 2018. En aquest, el jutge titular recull en la seva resolució l'informe firmat pel Defensor del Pueblo, en el qual diu que el servei d'assistència social i cultural en els CIE d'Algesires i Tarifa està externalitzat amb la Creu Roja Espanyola, *“No obstant això (...) s'ha pogut comprovar que no existeix un servei d'interpretació que faciliti la resolució dels problemes sorgits als estrangers internats. Es desconeixen els motius pels quals aquest servei, que s'indica que està en el marc de subvenció, no és prestat en els termes reglamentàriament establerts. (...) D'altra banda, és motiu de queixa recurrent per part dels interns i de les entitats socials que els entrevisten la manca de roba, calçat, i d'articles d'higiene personal (...) S'ha de fer referència a la manca generalitzada d'activitats d'oci i l'incompliment de l'Art. 40.2 del Reglament CIE pel que fa a l'establiment d'un espai temporal per a les activitats d'oci que haurien de venir detallades en l'horari d'activitats i lliurades a l'intern al seu ingrés...”*. A posteriori dels autos, el Defensor del Pueblo va formular diverses recomanacions (Tomé, 2019).

En aquests dos autos es pot veure com va ser vulnerat l'article 15, ja que l'assistència social (i cultural) no abastava tots els seus objectius i intervencions i, fins i tot, com hem vist, no hi havia una figura professional social.

Segons Servicio Jesuita a Migrantes (d'ara endavant SJM), en el seu Informe de 2018, se'ns mencionen les incidències trobades en l'assistència sociocultural duta a terme per la Creu Roja, aquestes estan relacionades amb el jutjat de control de Les Palmes en els autos de 23 d'abril i de 13 de juliol. En el primer per assenyalar l'avanç que suposa la contractació d'un treballador social per part de la Creu Roja (cridant l'atenció sobre la falta de serveis permanents d'interpretació i d'orientació jurídica) (SJM, 2018). I pel que fa al segon, ja ho hem analitzat anteriorment, davant de la inexistència de la figura del treballador social s'ordena la reposició immediata d'aquest amb, almenys, el mateix horari que l'anterior, ajustant els horaris d'assistència social i mèdica a l'alta ocupació del CIE (SJM, 2018).

També el jutjat de control de València, en el seu auto de 10 d'agost aborda la insuficiència d'espais per a les visites, compartits per les ONG i el servei d'orientació jurídica en règim d'ús preferent per part dels lletrats (SJM, 2018).

Pel que fa a l'Informe de 2019 de SJM, menciona que el jutge de control del CIE de Barranco Seco va estimar en les seves visites de desembre de 2019 i de gener de 2020 que l'oferta d'activitats socioculturals eren molt escasses. Va donar força a la seva observació en la condició dels interns: joves que no han comès cap delictes, sinó que perseguien una major esperança. Així doncs, encoratja al fet que es respongui al seu desig d'aprendre castellà.

També en l'informe es destaca que el Defensor del Pueblo constata l'existència d'una gran disparitat en la gestió de l'assistència social, jurídica i cultural i la necessitat d'establir unes directrius comunes en els CIE, tal com ja ha recomanat en diverses ocasions (SJM, 2019). És per això que el Defensor del Pueblo va donar algunes recomanacions en relació amb això, les quals han estat mencionades anteriorment a la resolució del 2017.

Invisibles en la "Última frontera – Manual jurídico para la defensa de las personas extranjeras en los centros de internamiento (CIE) de les autores Almeida, Ríos, Cuesta i Santos, en col·laboració amb Càritas, és la nova versió d'un manual presentat el 2014, l'objectiu d'aquest és oferir eines concretes i útils per a tots els operadors jurídics que poden intervenir en un CIE (Càritas, 2022).

Així doncs, en la redacció d'aquest manual trobem molts punts d'interès, si ens dirigim al que fa referència a l'assistència social, a part de desenvolupar-nos l'article 15 del RCIE abans ja analitzat, segons Almeida et al. (2020, p. 69-70) "Existeix un risc en

la intervenció social en el CIE: que no abordi íntegrament les comeses que estableix el reglament. A causa de dos motius segons el manual en qüestió: d'una banda, que no hi hagi suficients mitjans materials i personals per raons de pressupost. En aquesta situació, aquests serveis cobririen poc més que gestions bàsiques i d'oci i temps lliure. D'altra banda, com la dependència és directa del director, pot ocórrer que aquest límit o impedeixi executar determinades activitats destinades a dotar o a donar a conèixer drets fonamentals que poguessin entendre's enfrontats amb els interessos últims del Ministeri de l'Interior. Aquesta dependència és "amordaçant" quant a l'expressió, reivindicació o denúncia de formes, mètodes o sistemes d'intervenció incorrecta o violenta de gestió del CIE". És a dir, tal com diuen, "Qui contradigui al director, no podrà continuar amb el treball". Vull destacar l'expressió que utilitzen entorn això últim: l'obediència "cega" i "silenciosa", com a problema que té la gestió privada de certs serveis (Almeida et al., 2020, p. 70).

Així doncs, Almeida et al. (2020), esmenten en el manual aquelles tasques que consideren que aquest servei hauria de portar a terme:

- Gestionar plans per a la convivència en el centre.
- Identificar i atendre possibles víctimes de tràfic, refugiats o persones especialment vulnerables, per a donar-los la cobertura jurídica de protecció corresponent.
- Gestionar espais culturals i d'oci.
- Informar sobre la situació jurídica de la persona presa, sobre les gestions que es realitzaran durant la seva estada en el CIE, així com donar compte de quantes resolucions judicials, administratives o consulars s'adoptin durant la seva estada en el CIE.
- Facilitar contactes amb la seva assistència lletrada i gestionar, si escau, amb la màxima celeritat la sol·licitud de justícia gratuïta del ciutadà estranger amb els col·legis d'advocats, elaborant un protocol a fi de disminuir i agilitar la quantitat de documentació exigida a tal fi.
- Gestionar els aspectes necessaris de cara a l'expulsió al país d'acolliment i la connexió amb famílies i dispositius locals.
- Connectar amb familiars i amics per a facilitar les comunicacions.
- Gestionar els serveis d'intèrprets.

En l'article de Pacheco (2019, p. 8-9), també trobem aportacions destacables entorn l'assistència social als CIE. En primer lloc, comenta que "tenim la convicció que el Treball Social és el medi idoni per a assolir la plenitud dels drets humans dins d'un CIE, i que aquests professionals estan capacitats per portar a terme projectes d'intervenció social, amb la finalitat de facilitar l'estança durant el període d'internament, de potenciar les seves capacitats de superació i fortalesa, i d'informar-los sobre estrangeria i protecció internacional, perquè d'aquesta forma acabin amb més aptituds a la seva sortida que quan van ser internats. En segon lloc, també apunta que "la tasca del Treball Social és compatible amb les activitats de les ONG col·laboradores, pel qual s'aconsella que treballin junts en programes dirigits a proporcionar els serveis adequats, promoure la qualitat de vida dels interns i preparar la seva sortida" (Pacheco, 2019, p. 9).

La qüestió que preocupa segons Pacheco (2019) és que l'atenció social s'ha vist delimitada a labors assistencials o simplement la resolució de conflictes sorgits i a la tramitació de documentació. L'autora apunta que, fent referència al Treball Social, "pot assolir majors èxits si es dona l'espai per actuar, cosa que actualment no és així, ja que en aquestes institucions se segueix un model policial i que els agents de policia han estat els que s'han encarregat del servei social i cultural" (2019, p. 9). També fa menció al que ja s'ha comentat anteriorment, que "els plans i projectes necessiten l'aprovació del director abans de portar-se a terme, i que aquest, pel seu perfil professional, té coneixements limitats en relació amb temes socials per a valorar en solitari aquest tipus d'accions" (Pacheco, 2019, p. 9).

Pacheco fa una breu comparació amb les presons, concretament en relació amb el Real Decret 190/1996, de 9 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament Penitenciari, el qual contempla equips multidisciplinaris formats per professionals de la psicologia, juristes, educadors socials, etc. Fa menció al Reglament Penitenciari, ja que, encara que és molt diferent de la tasca que es porta a terme a un CIE, es pot apreciar doncs que el RCIE "és bastant rígid pel que fa a la configuració i millora del servei d'atenció social, jurídic i cultural" (2019, p.9).

L'autora destaca que "valorem positivament la presència de la treballadora social, ja que té la capacitat per a realitzar les funcions d'acollida i informació, així com per donar un suport moral durant el primer contacte que es dona en l'entrevista, i per si es detectés algun signe d'estrès posttraumàtic, la síndrome d'Ulisses o derivat, podent facilitar una derivació als professionals de psicologia" (Pacheco, 2019, p.9).

A tall de conclusió, consideren de vital importància canviar el model policial a un de social. I que, com segueix Pacheco (2019, p.9), "l'actual règim, tot gira entorn de la figura del director, funcionari del Cos Nacional de Policial, és a dir, una figura que intueixen omnipotent, però que no encaixa amb el perfil necessari per alleugerir l'estança de les persones immigrants".

Per acabar, afegir una breu impressió entorn el compliment de l'assistència social i cultural que va obtenir el Defensor del Pueblo de les visites realitzades i que s'ha reflectit en l'Informe anual de Mecanisme Nacional de Prevenció, en aquest cas del 2019 i del de 2020.

Pel que fa al de 2019, es van visitar quatre CIE: Algesires, Barcelona, Tenerife i València. Els serveis d'assistència social i cultural al CIE de Barcelona van ser catalogats de complits/atesos de manera suficient, en relació amb els d'Algesires i València com complits parcialment o incomplet i, per últim, el de Tenerife com a no complits de forma adequada (MNP, 2019).

En l'informe de 2020 es plasma la informació aconseguida dels tres CIE visitats, els quals són el de Madrid, Les Palmes i Múrcia. El compliment dels serveis d'assistència social i cultural d'aquests tres van ser catalogats com complits parcial o incomplet (MNP, 2020).

Anteriorment, s'ha mencionat el Reglament Penitenciari, a continuació faig una breu comparació entre aquest i el RCIE. Les presons i els CIE tenen en comú la privació de llibertat, però per motius molt diferents, però les condicions són ben diferents, i que, com deia Pacheco, la tasca d'aquests dos centres és molt diferent. Tal com diu Pernía et al. (2011, p.11), "La diferència entre els CIE i centres penitenciaris consisteix, doncs, que aquests últims compten amb una normativa reguladora precisa i detallada per una Llei orgànica i un Reglament, que determinen el seu règim interior. No obstant això, la creació dels CIE va ser realitzada mitjançant una simple Ordre Ministerial en 1985, ordre que no requeria ni acord del Consell de Ministres, ni publicació en el BOE. Però el seu règim intern no va ser definit fins catorze anys més tard, mitjançant una nova Ordre Ministerial dictada en 1999, que regula matèries que afecten drets fonamentals". Aquestes línies van ser escrites l'any 2011, quan encara no s'havia redactat l'actual RCIE. Tot i això, si fem una comparació entre el RCIE i el Reglament Penitenciari,

aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, podem veure grans diferències en el tema que aquí ens ocupa.

En el Reglament Penitenciari, concretament en el Títol IX De les prestacions de l'Administració Penitenciària, veiem el Capítol II Acció social penitenciària, en el qual s'estableix la regulació d'aquesta, amb els objectius de l'acció social, com els serveis socials assisteixen a les persones ingressades en la presó i les funcions dels treballadors socials, entre d'altres. Es poden veure els articles que conformen aquest capítol a l'*Annex 7*. Sense aprofundir molt podem destacar dues idees. En primer lloc, la terminologia que s'utilitza, "acció social", la qual representa un concepte més actualitzat i adequat de les tasques que porten a terme els professionals socials. I, en segon lloc, podem veure com hi ha una concreció major de l'àmbit social dins de les presons, en comparació amb l'article 15 del RCIE.

També m'agradaria tenir en compte del Reglament Penitenciari, el Capítol III Formació, cultura i esport del Títol V Del tractament penitenciari, concretament la Secció 5a *Formació professional, sociocultural i esportiva*, els articles d'aquesta secció també es troben en l'*Annex 7*. Per una banda, en l'article 130 *Formació professional y ocupacional*, es fomenta en el primer apartat d'aquests, pels interns que tinguin una baixa qualificació professional, la realització de cursos de formació professional i ocupacional. I, per l'altra banda, en l'article 131 *Activitats socioculturals i esportives*, veiem que, en el primer apartat, es promouen les activitats culturals, esportives i de suport més adequades per a aconseguir el desenvolupament integral de l'intern, en el següent apartat es diu que els interns podran proposar aquestes activitats i en el tercer punt que l'Administració Penitenciària promourà la màxima participació. Aquest últim article és destacable a causa de la similitud que pot tenir amb l'article 15 del RCIE, concretament amb la part del servei cultural, el qual no té gaire desenvolupament i es destaca en les recomanacions del Defensor del Pueblo per tal d'augmentar l'oci en els CIE.

Com hem pogut veure de manera breu, el Reglament Penitenciari comprèn molts més àmbits de l'acció social i l'acompanyament als interns (tan socioeducatiu, cultural, etc.), que no el RCIE. I que aquest últim, com comenta Pacheco (2019) és molt rígid.

2.3.3. On queda la figura professional de l'Educació Social?

Com fins ara s'ha pogut veure, en cap moment es fa menció de la figura de l'educadora social dins d'un CIE, en la normativa sols es parla de la treballadora social. És per això que em dirigiré a altres models de CIE en altres països de la UE, per comprovar si en altres països sí que es contempla la feina de l'educació social, o si més no, si hi ha models més socioeducatius de la mà de treballadores socials, ja que com hem vist, aquí la intervenció del treball social és molt escassa i limitada.

Per portar a terme aquesta breu anàlisi comparativa no ens endinsarem en la legislació, la política o l'opinió pública dels diferents països en qüestió, sinó que sols aprofundirem en les condicions d'internament respecte al model que segueix, i més específicament en el paper de l'assistència social. Com es podrà observar, no comptem amb molta informació concreta d'aquest aspecte, és per això, que hi ha més menció de l'oci i les activitats que l'assistència social en si (encara que recordem que l'oci i les activitats també pertanyen a l'assistència social del CIE).

En el centre de detenció de Menoyia (Xipre), l'any 2017 va informar de millores en el règim d'instal·lacions. Aquestes inclouen la reforma de zones d'exercici (amb pistes de bàsquet i voleibol), un augment de l'oferta d'activitats (música, gimnàs i classes de ball, així com la duplicació de les hores d'educació física) i la millora de subministrament de productes d'higiene personal. A més, els detinguts poden moure's lliurement per parts de la instal·lació i tenir accés a les sales comunes, ja que les portes de les cel·les romanen obertes durant tot el dia. I el 2018, les autoritats xipriotes també van revertir la seva política de tancar les portes de les cel·les a la nit (Global Detention Project, 2019). Tot i això, el mateix informe també destaca que el centre té un fort caràcter penitenciari.

En el de Trandum (Noruega), des del 2015, la majoria de les unitats tenien una sala comuna amb armari, bancs, TV, sofà, taula i cadires. A cada secció hi havia prestatgeries amb llibres en diferents idiomes i uns quants jocs de taula.⁶² Això sembla ser una millora: el 2011, el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura va assenyalar que, a més d'un televisor en una sala comuna, les unitats de detenció no disposava de jocs de taula i pràcticament de material de lectura.⁶³ El centre comptava amb un centre d'activitats que constava d'una àmplia zona comuna amb jocs de taula, un petit pavelló esportiu, una sala de ping-pong, una sala amb televisió i videojocs. , una sala de lectura i una sala d'oració. Els detinguts tenien accés al centre d'activitats durant quatre hores diàries (Global Detention Project, 2018).

Pel que fa als centres de Finlàndia, en el de Metsäla, els detinguts podien moure's lliurement dins de la zona d'allotjament i tenien les claus de les seves habitacions. Tenien accés a Internet (encara que restringit), programes de televisió en diversos idiomes, DVD, llibres i revistes, i una varietat de jocs i joguines disponibles per als nens. No obstant això, el CPT va constatar la manca d'activitats organitzades i, per tant, va animar les autoritats finlandeses a desenvolupar una sèrie d'activitats, en particular, educatives per als nens. El CPT també va animar les autoritats a augmentar l'accés dels detinguts a l'exterior a més d'una hora diària. I en el de Joutseno, destacar que el CPT va aplaudir la situació de la plantilla del centre: el personal era suficient en nombre i tenia les qualificacions adequades. El personal que treballava directament amb els detinguts va rebre un curs de formació en idiomes, psicologia, comunicació intercultural i drets humans. Diversos d'ells també tenien antecedents migratoris i parlaven diversos idiomes. Després d'haver reclutat diversos antics agents penitenciaris, el centre havia pogut evitar comptar amb els serveis d'una empresa de seguretat (Global Detention Project, 2018). Encara que aquest centre és una antiga presó i això comporta una limitada disponibilitat d'espais per a zones d'associació i activitats. (global). En l'informe se'ns diu que en els centres de Finlàndia no ofereixen cap programa educatiu, però la Creu Roja Finlandesa organitza algunes activitats (Global Detention Project, 2018).

Amb relació a Suècia, país al qual aprofundirem una mica més, experts que han comparat les condicions de detenció d'immigrants a Suècia, Bèlgica, els Països Baixos i Luxemburg han conclòs que els detinguts per immigració a Suècia tenen menys limitacions. Els detinguts tenen accés gairebé il·limitat a Internet, així com a altres serveis com biblioteques, taules de ping-pong, televisors i gimnasos. Els detinguts tampoc es tanquen a les seves habitacions durant la nit.⁶⁰ Es permeten els telèfons mòbils sense càmera i els detinguts reben un telèfon en cas que no en tinguin el seu (Global Detention Project, 2018). En el centre de Märsata, es va constatar que en la seva visita de 2015 a les instal·lacions, el CPT va assenyalar que les condicions materials eren generalment d'alt nivell. Durant el dia, els detinguts podien moure's lliurement dins de la seva unitat i tenien codis d'accés a les seves habitacions. La unitat que va visitar el CPT comptava amb una àrea recreativa equipada amb sofàs, televisió i jocs de taula i d'ordinador, així com sales d'informàtica amb accés a Internet i gimnasos coberts. Als detinguts se'ls oferien classes de treballs manuals i art, podien utilitzar una petita biblioteca amb llibres en diversos idiomes i podien accedir a l'espai exterior durant almenys tres hores cada dia. Els detinguts podien fer ús telèfons mòbils sense funció de càmera o se'ls donava aquests telèfons i podien fer trucades des de

telèfons públics. Les visites podien tenir lloc cada dia i les sales de visites eren agradables. No obstant això, el CPT va expressar la seva preocupació pel que fa a l'atenció mèdica (Global Detention Project, 2018).

Segons el mateix informe, l'any 2015 es van obrir dues unitats especials a les presons de Norrtälje i Storboda per als detinguts per immigració. Davant d'això, El CPT va recomanar que el país posés fi a la pràctica de confinar els migrants en centres penitenciaris i que, en canvi, els ubiqüi en centres de detenció d'immigrants especialitzats (Global Detention Project, 2018).

D'aquest país també podem obtenir informació d'un TFG de l'any 2015 "Human Rights within Immigratin Detention Centers in Europe: comparative case study of Spain, Italy and Sweden", de Núria Targarona. Part de les condicions que relata aquest TFG ja estan descrites anteriorment, però una informació a destacar és que, aconseguida de Migrationsverket (2015), "el personal està integrat íntegrament per agents de cas que compten amb una formació acadèmica adequada i experiència laboral rellevant; també estan en contínua formació teòrica i pràctica. Cap policia està en contacte amb els detinguts, sols treballadors socials. Segueixen un Codi d'Ètica que destaca la importància de l'obertura, la previsibilitat i la informació rellevant per als detinguts. També han de "ser tractats de manera amistosa i respectuosa".

Com hem vist, no podem constatar gran informació de models que comptin amb una gran qualitat en relació amb l'assistència social o bé d'un caràcter més socioeducatiu. El que més s'atansa a aquest tipus de model és el de Suècia, encara que té les seves mancances.

Per aprofundir en la visió que tenen les professionals socials entorn el fet que no es troba aquesta figura als CIE, he realitzat una enquesta, es troba en l'*Annex 8*. Aquesta enquesta està dirigida a educadores socials, en primer lloc, i a treballadores socials, i també altres professionals que treballen en l'àmbit social. En l'enquesta analitzo la coneixença o no de l'existència dels CIE, el coneixement hi ha sobre la vulneració de drets en aquests centres i aprofundir en l'assistència social actual per tal de conèixer l'opinió dels professionals socials, i les possibles propostes. .

2.3.4. La intervenció socioeducativa i d'acompanyament que desenvolupen les ONG

A continuació exposo quines entitats i ONG tenen accés als diferents CIE d'Espanya, i concretament, pel que fa al CIE de Barcelona, he aprofundit en què consisteix el projecte de visites CIE de Migra Studium.

CIE de Zona Franca (Barcelona).

L'única entitat que té accés al CIE és la Fundació Migra Studium (pertanyent a la xarxa SJM). Aquesta Fundació té diferents projectes, i un d'ells és el de Visites al CIE. Des del 2013 tenen autorització judicial per a accedir regularment a les instal·lacions, visitar i acompanyar a les persones internes. Els objectius del projecte són:

- Acompanyar a les persones internes, una visita a la setmana.
- Orientar i acompanyar a familiars i amics d'interns en el vestíbul de visitants del CIE.
- Facilitar el contacte amb l'exterior, i puntualment auxiliar en necessitats peremptòries.
- Defensar la dignitat i els drets humans dels interns.
- Informar sobre la realitat del CIE de Zona Franca.
- Fer incidència sobre la necessitat de tancar els CIE tot apostant per alternatives menys lesives dels drets de les persones migrades.

Des de l'inici de la pandèmia l'accés al CIE s'ha dificultat molt, de la mateixa manera ha passat a la resta de CIE. Actualment, a causa de les condicions establertes pel director del centre, no poden accedir al CIE si cap intern no ho sol·licita. Això està comportant més opacitat de la que ja té un CIE en si, ja que no es pot tenir accés a què passa a dins, i molts interns no són coneixedors del projecte de Migra Studium.

CIE de Aluche (Madrid)

En aquest tenen accés Pueblos Unidos (també pertanyent a la xarxa de SJM), Pueblos Unidos, CIEs NO, Mundo en movimiento, Karibu, Observatorio DDHH Samba Martine y ONG Fiet Gratia.

CIE de Sapadors (València)

En aquest CIE accedeixen SJM València i CIEs NO.

CIE de La Piñera (Algerciras)

Pel que fa a aquest, accedeixen l'Asociación Claver (de la xarxa SJM també) i l'entitat Algerciras Acoge i Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía (APDH) del Campo de Gibraltar.

CIE de Sangonera la Verde (Múrcia)

En el CIE sols accedeix l'entitat Murcia Acoge.

CIE de Hoya Fria (Santa Cruz de Tenerife)

En el CIE de Hoya Fria no és té constància de cap entitat o ONG que tingui accés i/o porti a terme activitats o acompanyament.

CIE de Barranco Seco (Las Palmas de Gran Canarias)

En aquest tampoc es té constància que hi accedeixi cap entitat o ONG, però sí que se sap que un sacerdot dona atenció religiosa a les persones internes.

Per aprofundir en els projectes que es porten a terme he realitzat unes breus qüestions a tres entitats: Pueblos Unidos, SJM València i Asociación Claver. Es pot veure en l'Annex 9.

També he portat a terme dues entrevistes a dues persones pertanyents al projecte Visites CIE de la Fundació de Migra Studium. En primer lloc, al Josetxo Ordoñez, advocat i coordinador del projecte, l'entrevista es troba a l'Annex 10. I, en segon lloc, a la Mònica Mínguez, voluntària del projecte, en l'Annex 11.

2.4. Vulneracions dels Drets Humans als CIE

En aquesta part exposaré vulneracions dels drets humans que s'han donat al CIE. En primer lloc, entorn els drets dels interns ja establerts en el RCIE, i jurisprudència en què s'han denunciat la vulneració d'aquests. En segon lloc, casos d'agressions per part de funcionaris dels CIE, és a dir, de la policia, i morts dins dels CIE. En tercer lloc, quins són els mecanismes de denúncia existents que hi ha davant aquestes vulneracions, i perquè no eviten les agressions.

Prèviament a desenvolupar les parts esmentades cal recordar el que es disposa en el primer punt de l'article 16 del RCIE: *“Totes les activitats desenvolupades en els centres es duran a terme salvaguardant els drets i llibertats reconeguts als estrangers per l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les que fossin necessàries, conforme al contingut i finalitat de la mesura judicial d'internament acordada”*. En aquesta consideració cal afegir el que se'ns diu en l'article 60.2 de la LOEs: *“(…) Els estrangers internats estaran privats únicament del dret ambulatori”*. Així doncs, d'aquests preceptes el que podem interpretar és, que qualsevol persona que es trobi en un CIE té els mateixos drets que una altra persona, menys el dret de ambulatori. Com veiem, aquesta és la teoria, però ara podrem veure que és el que realment passa a la pràctica.

Abans de continuar, m'agradaria destacar que, com diu l'article 60.2 de la LOEs, *“(…) Els estrangers internats estaran privats únicament del dret ambulatori”*.

2.4.1. Qüestionament del compliment de l'article 16.2 del RCIE, *Drets dels interns*

En l'article 16.2 del RCIE, el qual està exposat en l'apartat 2.2. *Reglament del CIE*, es fa esment dels drets que tenen les persones immigrants dins del CIE. A continuació presentaré jurisprudència on es demostra el no compliment de cadascun d'aquests drets. Aquesta jurisprudència està extreta de la recopilació, ja mencionada anteriorment, de Tomé (2019).

Així doncs, exposaré el dret al qual fem referència seguidament de la jurisprudència i comentaris exposats per Tomé (2019):

a) A ser informat en un idioma que li sigui intel·ligible de la seva situació, així com de les resolucions judicials i administratives que l'afectin.

L'AJI núm. 6 de Madrid, d'abril de 2014, va establir que és necessari que als interns se'ls proporcioni l'expedient d'expulsió i les resolucions contingudes en el mateix perquè puguin exercir el seu dret a tutela judicial i el seu dret a defensa.

"Com assenyala CEAR, aquest auto es va dictar a conseqüència que als interns i internes no se'ls proporcionava l'expedient d'expulsió, ni les resolucions contingudes dins d'aquest, limitant així «la possibilitat d'exercir la defensa dels seus drets en tots els òrgans jurisdiccionals». L'Acte prestava especial atenció a la situació de persones internes que procedien de diferents llocs geogràfics d'Espanya que es veien privades del coneixement formal i material íntegre dels seus expedients. Ni tan sols se'ls facilitava còpia ni se'ls informava de la resolució d'expulsió que s'anava a executar, i moltes vegades tampoc se'ls havia lliurat l'acte judicial d'internament."

En relació amb aquest dret, també es va dictar l'AJI núm. 6 de Madrid, de 19 de juliol de 2015, pel qual els interns tenen dret a conèixer, amb una antelació de 12 hores (que no pot donar-se dins de l'horari nocturn), el moment en què es portarà a terme l'expulsió, el número de vol, l'hora d'arribada i la ciutat de destí, i al mateix temps s'haurà de facilitar durant el temps que es produeix els mitjans necessaris per a poder realitzar trucades telefòniques amb la finalitat d'avisar als seus parents o coneguts d'Espanya o del seu país d'arribada, per tal de possibilitar l'organització del retorn.

Aquest auto dicta el mencionat a causa de l'incompliment, per part del Director i els funcionaris del CIE de Madrid, de l'Acord dictat pels Jutges de Control Jurisdiccional, de 27 de febrer de 2012, aquest acord deia el mencionat anteriorment per l'AJI núm. 6 de Madrid, de 19 de juliol de 2015. En l'auto s'exposa que diferents ONG van

presentar denúncies-queixes que proven aquest incompliment, i a tall d'exemple es mencionen casos de persones en què el dret en qüestió és vulnerat.

Tomé (2019) menciona altres autos en la mateixa línia: AJI núms. 6,19 i 20 de Madrid, de 16 de maig de 2016, AJI núms. 6, 19 i 20 de Madrid, de 17 de maig de 2016.

Per un cas en què un intern va ser expulsat sense ser comunicada la seva expulsió ni res del que es dicten els mencionats autos, l'AJI núm. 6 de Madrid, de 30 de juny de 2017 requereix, a part del compliment de l'imposat en les resolucions judicials de comunicar l'expulsió amb una antelació de 12 hores (que no pot donar-se dins de l'horari nocturn), el moment en què es portarà a terme l'expulsió, el número de vol, l'hora d'arribada i la ciutat de destí, que el Director del CIE comuniqui urgentment a aquest Jutjat quins van ser els agents de policia o funcionaris de policia que van incomplir la resolució judicial (...).

També segueix amb altres autos del mateix caràcter: AJI núm. 6 de Madrid, de 18 de maig de 2018, AJI núm. 19 de Madrid, de 5 de desembre de 2018 i l'AJI núm. 19 de Madrid de 10 de juny de 2019.

b) Al fet que es vetlli pel respecte a la seva vida, integritat física i salut, sense que pugui en cap cas ser sotmès a tractes degradants o vexatoris, i al fet que sigui preservada la seva dignitat i la seva intimitat. Les persones internades es designaran pel seu nom, excepte manifestació expressa en contra de l'interessat.

En relació amb aquest dret cal destacar l'AJI núm. 19 de Madrid, de 27 de maig de 2019. Aquesta resolució es produeix perquè els interns i les ONG va formular una queixa a causa d'uns registres practicats al pati en data 18 d'abril del 2019. Es tractava d'una queixa per violació de drets fonamentals per ser haver sotmès als interns a tractes denigrants i vexatoris. Van ser "escorcollats sense motiu, al pati i com estava plovent es van mullar; que l'escorcoll era d'un en un i una vegada que acabaven els van deixar allí fins que van acabar tots, romanent aproximadament mitja hora".

Com es diu en el present auto, a través del visionament del DVD de les càmeres de seguretat "es comprova l'existència d'indícis de comissió de delictes per agents de Policia, que oblidant el deure legal que els incumbeix de respecte a la vida, integritat física i salut dels interns, sense que puguin ser sotmesos en cap cas a tractes degradants posant en perill la seva salut i violant el seu honor i dignitat".

Així doncs, a la part dispositiva de la present resolució exposa: “1.- En el Centre d'Internament de Madrid s'ha incomplert el deure legal de vetllar pel respecte a la integritat física i salut de les persones internes, sense que puguin en cap cas ser sotmesos a tracteu-vos degradants o vexatoris i al fet que sigui preservada la seva dignitat i intimitat.

2. El dia 18 d'abril de 2019 s'han adoptat mesures de seguretat desproporcionades amb violació del respecte a la dignitat i altres drets fonamentals de les persones internes, que per imperatiu legal no han de tenir més limitacions que les derivades de la seva situació d'internament.

3.- Podent ser els fets als quals s'ha fet referència en els raonaments jurídics d'aquesta resolució constitutius de delictes de tortura, procedeix deduir testimoniatge de les queixes formulades, manifestacions de les persones internes i DVD obrants en aquest procediment i la seva remissió al Jutjat Degà de Madrid per al seu repartiment al Jutjat d'Instrucció que per torn correspongui, amb la finalitat d'investigar aquests fets i les persones responsables.”

Posteriorment a l'Auto mencionat, el mateix Jutge d'Instrucció núm. 19 de Madrid, dicta l'Auto de 10 de juny de 2019, en el qual, en relació amb els tractes vexatoris i agressions, es deia:

“Es narra que les persones internes signants de la queixa refereixen tractes vexatoris en els escorcolls, realitzats amb males formes i sempre a la intempèrie; en el pas al menjador, que també es realitza a través del pati, quan podria efectuar-se sense necessitat de sortir a l'exterior en els dies freds o calorosos; en la urgència amb la qual es veuen obligades a menjar; en el caràcter intimidatori de les pràctiques emprades per a traslladar a les persones internes als mitjans de transport en els quals seran deportades, a les quals fan referència a part més endavant. (...).

Quant a l'agressió a una dona, aquesta va ser sentida el dia de la visita al CIE, resultant de les manifestacions de l'afectada i recerques dutes a terme que els fets van ocórrer el dia 27 d'abril després del sopar, quan es va dirigir al servei mèdic acompanyada per un agent de policia sense identificar. La interna va assenyalar a la comissió judicial el lloc exacte en el qual va ser agredida. Després de recaptar els enregistraments i visualitzar-les, no s'ha pogut constatar aquesta agressió en les imatges, per la qual cosa havent-se acordat en el seu moment deduir testimoniatge per al seu repartiment al jutjat d'instrucció, és a aquest jutjat al qual li correspon la recerca d'aquests fets.

Així mateix, en la visita realitzada al CIE aquest dia 30 d'abril, una treballadora de la Creu Roja va comunicar que un intern li havia manifestat que havia estat agredit per un agent de policia i havia sol·licitat assistència mèdica. Després de la pràctica de diligències de recerca dutes a terme per aquest jutjat, resulta que l'intern I... va ser atès el 27 d'abril de 2019 en el servei mèdic per lesions que, segons va manifestar, li havia causat un policia en colpejar-li en la cara amb un objecte en el recompte quan dormia. (...).

De nou s'ha pogut constatar que en el CIE de Madrid no es compleix el deure legal de protecció dels interns.

D'una banda, existeixen indicis que un membre de les forces i cossos de seguretat de l'estat que estan legalment obligats a vetllar per la vida i integritat de les persones que es troben sota la seva custòdia, abusant del seu càrrec, ha sotmès a un intern a un sofriment físic, causant-li fins i tot lesions, conducta tipificada en l'art. 174 del codi penal com a delicte de tortura.

D'altra banda, el CIE ha omès comunicar a aquest jutjat de control els fets, dels quals tenia coneixement tant l'ONG Creu Roja com el servei mèdic del centre. Els responsables d'aquest servei tampoc van remetre l'informe del lesionat a aquest jutjat de control. Aquest informe va ser requerit una vegada que es va tenir coneixement dels fets en la visita al centre el dia 30 d'abril; tampoc es va poder sentir l'intern per aquesta magistrada atès que aquest mateix dia a primera hora del matí havia estat expulsat, dificultant-se així la recerca dels fets davant la inexistència de càmeres del CCTV en el lloc en el qual presumptament va ser agredit, el dormitori.”

e) A rebre assistència mèdica i sanitària adequada i ser atès pels serveis d'assistència social del centre.

En l'AJI núm. 6 de Madrid, de 20 de desembre de 2016, s'instava «a confeccionar un historial mèdic de les persones internades» i a «lliurar a l'intern còpia, signada pel personal sanitari, de l'assistència mèdica concreta rebuda i de l'historial mèdic que es confeccioni, així com dels comunicats d'assistència rebuda», tant de l'assistència rebuda en el CIE com a l'hospital de referència». Així mateix, les persones internades hauran de ser informades d'aquest dret «en idioma que els sigui comprensible i aquesta informació se'ls haurà de proporcionar per escrit».

També veiem que, per l'Auto de 12 de gener de 2017 del Jutjat d'Instrucció número 6, demana al director del CIE que es compleixi l'auto anteriorment mencionat, "amb prevenció expressa de poder incórrer en delictes de desobediència de no acatar-se el compliment d'aquesta resolució". Aquest auto també inclou models d'informes mèdics d'assistència que han d'emplenar-se en el CIE.

Tomé (2019) també afegeix sobre aquest aspecte, entre altres coses, que en l'Informe Anual sobre el CIE de Barcelona de 2017 es ressalta que "haurien de lliurar-se els comunicats de lesions i/o assistència mèdica rebuda tant en el CIE com en els centres sanitaris externs al CIE", i que en l'informe del 2016 ja es deia que "no s'està proporcionant a cada persona interna una còpia del seu historial mèdic".

h) A ser assistit d'advocat, que se li proporcionarà d'ofici en el seu cas, i a comunicar-se reservadament amb aquest, fins i tot fora de l'horari general del centre, quan la urgència del cas el justifiqui.

Un auto important relacionat amb aquest dret és l'AJI núm. 8 de Les Palmes de Gran Canaria, del 7 de febrer de 2017. En aquest disposava el següent:

"Les dificultats d'accés a l'assistència lletrada poden constituir un obstacle per al seu dret de defensa i al seu torn per a garantir el dret a la tutela judicial efectiva, màximament en casos com el present, en què s'aprecia vulneració d'aquest dret per actuacions de fet successives que afecten la persona interna i a la defensa dels seus drets i interessos legítims ponderant la seva especial situació de vulnerabilitat i de pràctica incomunicació amb l'entorn: en aquest cas es tracta d'un estranger que va ser assistit en el Jutjat d'Instrucció núm. 2 d'Escull, Lanzarote, per una lletrada del torn d'ofici que no ha pogut fer cap visita ni contacte personal amb la persona interna, de cara a preparar els possibles recursos contra la resolució administrativa d'expulsió o devolució, i en particular la mesura cautelaríssima de suspensió de l'internament o privació de llibertat, donats els indicis i dades d'arrelament que aporta en la seva queixa davant el Jutjat de Control.

Als efectes previstos en la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'Assistència Jurídica Gratuïta es considera que en aquests casos el dret a l'assistència lletrada i a impetrar, en cas de ser viables les pretensions, el dret a la tutela judicial efectiva consagrat en l'art. 24 de la CE., materialment no es garanteix quan les persones internades en el CIE, que es troben en una situació de desvalimient evident i de manca de mitjans materials, són traslladades des d'una illa a una altra, i perden el contacte amb el seu lletrat/a,

oficialment canvien de domicili, que es trobaria a Las Palmas de Gran Canaria, i a més han de presentar recurs contenciós administratiu, mesura cautelarríssima de suspensió en tots els casos davant els Jutjats contenciosos administratius, també amb seu a Las Palmas de Gran Canaria.

Pel que és procedent remetre d'ofici amb còpia del present acte a l'ICALPA (Il·lustre Colegio de Abogados de Las Palmas) a fi d'adoptar resolució sobre nomenament de Lletrat del torn d'ofici d'Estrangeria a aquest intern."

A part del mencionat, també destaca un, en la mateixa data, l'AJI núm. 8 de Les Palmes de Gran Canaria, de 7 de febrer de 2017. Aquest es molt similar a l'anterior, però a més a més que, a causa dels indicis i les dades d'arrelament que es van presentar a la queixa, la situació d'aquest intern és que té "dos fills espanyols menors d'edat als quals manté, almenys un d'ells, nascut el dia NUM000 de 2007 i reconegut en documentació oficial com el seu fill".

Així doncs, davant les anteriors situacions, Maria Victoria Rosell, titular del Jutjat d'Instrucció núm. 8, es ratifica en l'Auto del 4 de gener de 2013, el qual ella va dictar. Aquest auto va dictar-se pel següent cas: "de 14 estrangers que van ser "assistits" el 14.12.2012 en el Jutjat de Guàrdia, Instrucció núm. 3 d'Escull, Lanzarote, per un lletrat del torn d'ofici la identitat del qual desconeixen, i que a més no ha pogut fer cap visita ni contacte personal ni telefònic amb les persones internes, de cara a preparar els possibles recursos contra la resolució administrativa d'expulsió o devolució, la mesura cautelarríssima de suspensió de l'internament o privació de llibertat, i en aquest cas a més una possible demanda col·lectiva de responsabilitat patrimonial de l'administració de l'estat pels danys i perjudicis soferts per les persones que viatjaven en la pastera que va xocar contra el patruller "Cabaleiro A 19" de la Guàrdia Civil, pels danys i perjudicis derivats de les defuncions i lesions sofertes...".

j) A ser assistit d'intèrpret si no comprèn o no parla castellà, de manera gratuïta si manqués de mitjans econòmics.

En l'AJI núm. 6 de Madrid, de 12 de gener de 2017, es dicta que "Les persones internades que siguin assistides en els serveis mèdics del CIE o que siguin traslladades a hospitals de referència com el Dotze d'Octubre (a títol d'exemple), han de tenir garantit el dret a ser assistit per un intèrpret".

Amb relació a aquest aspecte, Tomé (2019) també fa menció al que es destaca en l'informe anual de 2016 del MNP: "s'ha continuat observant en les visites que no tots els serveis mèdics utilitzen els intèrprets que posa a la seva disposició el Ministeri de l'Interior per a realitzar les consultes i que l'idioma no sigui un obstacle per a la comunicació. No obstant això, en la segona visita feta al CIE de Múrcia es va poder comprovar que els serveis mèdics sol·liciten la presència i intèrprets de l'empresa SEPROTEC per a les consultes, en aquells casos en els quals l'intern no podia comunicar-se amb el metge".

l) A entrar en contacte amb organitzacions no governamentals i organismes nacionals, internacionals i no governamentals de protecció d'immigrants.

Entre d'altres que es destaquen, trobem l'AJI núm. 1 de Algeciras de 21 de març de 2018, el qual es recolza en el que ja va establir l'AJI núm 6 de Madrid, del 13 de gener de 2011: "va imposar que havia de fer-se efectiu el dret dels interns a entrar en contacte amb organitzacions".

En l'AJI núm. 1 de Algeciras de 21 de març de 2018, disposa el següent: "En tal sentit, i donades les queixes manifestades pel Defensor del Poble en l'informe transcrit "ut supra", no cap sinó requerir als Srs. Directors dels centres d'internament d'Algesires i de Tarifa a fi que disposin i estableixin les següents mesures:

"a) Habilitar l'horari de matí i tarda, que en cap cas haurà de ser inferior a 8 hores, perquè les ONG per mitjà dels seus representants o membres, siguin o no Advocats, i identificant-se en el mateix acte, puguin visitar, comunicar i assistir als interns, ja l'hagin sol·licitat aquests prèviament o no, i això, amb la finalitat de fer efectiu el dret de visites que ostenten les ONG envers els internables, els qui precisament es troben en situació administrativa irregular i desconeixen quins són els seus drets com a ciutadans estrangers, màximament quan encara no existeix conveni d'assistència i col·laboració amb el col·legi d'advocats de Cadis per a la prestació d'un servei d'orientació jurídica, i l'intern queda a l'atzar de la formació jurídica que en matèria d'estrangeria gaudeixi el lletrat que li hagi estat designat pel Col·legi d'Advocats de Cadis en l'expedient on s'autoritza el seu internament.

b) Habilitar als representants o membres de les ONG, perquè les seves visites no estiguin sotmeses a durada màxima de temps, havent d'integrar-se, si fos necessari, en la totalitat de la franja horària fixada pels Srs. Directors del CIE d'Algesires i Tarifa".

n) A presentar queixes i peticions en defensa dels seus drets i interessos legítims, conforme al que es preveu en aquest reglament, que seran remeses, preservant el seu secret, de manera immediata al seu destinatari.

Un auto que destaca Tomé (2019) pel que fa a aquest dret és l'AJI núm. 8 de Les Palmes de Gran Canaries, del 31 de juliol del 2015, en el qual es diu, concretament en el Fonament Jurídic segon: “Dret de petició o queixa davant el director del centre i el Jutjat de control: Es considera, en primer lloc... que ha de figurar en el butlletí de drets i no en les normes de règim intern, per ser qüestió directament entroncada amb el dret a la tutela judicial efectiva i de l'exercici de la qual pot dependre el compliment material dels altres drets. En segon lloc, de la seva regulació es desprèn la previsió que, per a fer ús del dret de petició, la Unitat de Seguretat faciliti "foli, bolígraf i un sobre". D'això es desprèn que el simple material d'escriptura, paper i bolígrafs, no es troba a l'abast de les persones internes. Es desconeix si per considerar-se, conforme a l'art. 56, objectes susceptibles de ser utilitzats com a armes i, per tant prohibits, o articles no autoritzats, i tampoc consta de qui procedeix tal decisió. Però es considera una restricció injustificada, màximament per a persones privades de llibertat i allunyades de l'ús seus, que no disposen d'accés a internet. Tractant-se d'objectes dels quals disposa qualsevol centre d'internament, fins i tot els centres penitenciaris.”

Per acabar, considero important destacar l'AJI núm 1. De Barcelona, de 26 de maig de 2015, el qual diu: “Segons el vigent Reglament del Centre d'Internament d'Estrangers, aprovat per Reial decret 14/3/2014, aquests centres tenen com a única finalitat que l'estranger es trobi a disposició permanent de l'autoritat administrativa per a possibilitar la seva expulsió del territori nacional. D'aquesta manera, l'únic dret fonamental que queda afectat és el de la llibertat”.

Amb relació a això, Tomé (2019) ressaltava unes idees de Garcia de Dios: “El model policial establert oblida que les persones internades únicament estan privades del dret a la llibertat ambulatoria, i que conserven els altres drets i llibertats reconeguts per l'ordenament jurídic. Oblida, sobretot, que la gran majoria són persones que han tractat d'exercir l'elemental Dret Humà a la supervivència, escapant de la pobresa, conflictes bèl·lics o catàstrofes de diversos tipus»”

2.4.2. Casos d'agressions i morts dins del CIE

Al llarg dels anys s'han documentat diferents casos de morts i agressions a les persones estrangeres internades en el CIE, en aquesta part pretenc mostrar alguns d'aquests fets, ja que considero que aquests són els extrems als quals s'arriba a causa de tenir uns centres d'aquesta tipologia, amb opacitat i amb una pèrdua d'humanitat.

En el llibre de Martínez (2016), entre d'altres, es destaquen aquests fets. En el capítol "*Morts en Zona Franca*", és a dir, el CIE de Barcelona, ens parla de quatre persones que van perdre la vida, o bé podríem dir que van ser assassinats, en aquest CIE.

El següent capítol del mateix llibre porta el nom de Samba Martine, una dona de 34 anys que va morir al CIE d'Aluche, el de Madrid. Originària de la República Democràtica del Congo, va arribar a Melilla a través de Marroc. Es trobava en el Centre d'Estància Temporal d'Immigrants (CETI, és diferent que un CIE, és important no confondre'ls), després va ser traslladada a Madrid. A la seva arribada a Madrid, va voler sol·licitar asil per la situació del seu país, però va ser tancada al CIE. Com Martínez continua relatant, des del primer que la Samba va ser internada en el CIE va queixar-se de forts dolors, a visitar els serveis mèdics deu vegades. No l'assistia cap traductor quan acudia al servei sanitari i s'havia de comunicar a través de signes. El 19 de desembre el malestar de Samba era molt fort, els crits de dolor van alertar als policies, els quals van veure que estava hiperventilant i que estava passant alguna cosa greu. Després de subministrar-li un tranquil·litzant va ser traslladada a l'Hospital 12 d'Octubre de Madrid, però no en ambulància, sinó en cotxe patrulla. Va ser ingressada amb una "insuficiència respiratòria, baix nivell de consciència, hipoglucèmia severa i acidosis metabòlica", poc després va morir (Martínez, 2016).

La Samba tenia sida, ella va intentar explicar-ho, però a causa del servei que se li va donar no se la va tractar com s'hauria. Martínez (2016, p. 61) apunta que, per al jutge Ramiro Garcia, si s'hagués implementat en els CIE abans l'obligació de donar assistència especialitzada davant els primers símptomes de la malaltia, la mort de Samba Martine s'hauria pogut evitar.

En l'Informe de SJM (2020), es relata que el procediment posterior que va comportar el cas de la Samba. Com s'exposa en l'informe, l'any 2012 la família d'ella va demandar l'Administració per l'actuació dels serveis públics dependents dels Ministeris d'Interior i d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, de la mateixa manera que també van interposar una denúncia penal contra el personal sanitari de l'empresa que gestionava

el servei mèdic del CIE (SJM, 2020). Pueblos Unidos SJM, també va interposar una queixa davant del Defensor del Pueblo. Tal com apunta l'informe, tant el procediment penal com el civil van ser molt llargs i complicats, però finalment es va aconseguir el reconeixement de responsabilitat per part de l'Administració.

En relació amb el cas de Samba, cal afegir que, com se'ns diu en el mateix informe, "La mort de Samba estant privada de llibertat és l'única de les produïdes en un CIE que ha obtingut justícia, cosa que demostra el difícil que és esbrinar que passa realment en els CIE" (SJM, 2020, p. 37). Cal tenir present que, tal com finalitza en l'informe, aquest cas va assentar un precedent en la defensa dels drets de les persones sota custòdia policial en els CIE.

Les morts explicades anteriorment sols són algunes d'elles, Pampa (2019), en el seu article, fa una anàlisi de les morts dins dels CIE, sumant fins a un total d'11 persones.

M'agradaria afegir que de la mateixa manera que la mort de Samba hagués pogut ser evitable si s'hagués donat l'assistència necessària, tant mèdica com d'interpret, potser també s'haurien pogut evitar altres morts.

Pel que fa a les agressions, hi ha constància que es donen, molts cops sota el paraigua de l'article 57 (Contenció o separació preventiva d'interns) del RCIE (*Annex 5*). Però és sabut, que moltes d'aquestes agressions amaguen el racisme i la relació de poder i abús per part de la policia.

En el capítol "Denuncias de malos tratos" del mateix llibre de Martínez (2016) es relaten algunes de les agressions. A continuació exposo un dels fets explicats per aquest. El 16 de febrer de 2016 va arribar una denúncia al jutge d'instrucció del CIE de Sapadors (València), en la qual, com exposa Martínez (2016, p. 74), "cinc homes algerians i un marroquí van denunciar que un grup de policies van entrar a les seves cel·les pegant amb les seves porres a alguns d'ells mentre els insultaven amb expressions com "moro de mierda", "banda de cabrones" i "hijos de puta". La denúncia no va arribar enlloc, ja que els sis homes van ser deportats al cap de dos dies". No van poder declarar i, en conseqüència, el jutge va arxivar el cas.

En l'Informe de CIE NO (2020), anomenat "CIE de Sapadors: sin derecho a tener derechos", també denuncien les agressions i morts de les quals han tingut constància. "En els últims anys, la Campanya ha continuat rebent denúncies de maltractaments

per part de la policia adscrita al CIE de Sapadors. Als insults racistes, males maneres i decisions arbitràries que descriuen els interns com a pràctiques policials d'una certa habitualitat, se sumen les desenes d'agressions que han posat en coneixement de la Campanya en aquesta dècada d'activitat. No obstant això, la majoria dels casos acaba arxivant-se perquè la víctima és expulsada o desisteix de la seva denúncia" (CIE NO, 2020, p.34).

Anteriorment, he mencionat l'article 57 del RCIE, aprofundim doncs en aquest. El primer apartat d'aquest article diu "El director podrà acordar l'ús de mitjans de contenció física personal, així com la separació preventiva de l'intern en habitació individual, amb la finalitat d'evitar actes de violència o lesions pròpies o alienes, impedir possibles actes de fugida, o danys en les instal·lacions del centre, així com davant la resistència al personal del mateix en l'exercici legítim del seu càrrec o funció". El següent punt disposa "Els mitjans contemplats en l'apartat anterior s'aplicaran quan no existeixi una altra manera menys onerosa d'actuar durant el temps estrictament necessari, i, en tot cas, de manera proporcional a la finalitat perseguida, sense que puguin suposar una sanció encoberta". En el tercer apartat "L'adopció d'aquestes mesures excepcionals serà acordada pel director mitjançant resolució motivada, en la qual es faran constar els fets o conductes que determinen l'adopció de la mesura, que serà notificada prèviament per escrit a l'interessat en un idioma que compregui i remesa còpia a l'autoritat judicial que va autoritzar o va ordenar l'internament". I per últim el setè punt d'aquest mateix article, "El director haurà de comunicar de manera immediata al jutge competent per al control de l'estada l'adopció de qualsevol de les mesures coercitives que s'estableixin, amb expressió detallada dels fets que haguessin donat lloc a la mateixa i de les circumstàncies que poguessin aconsellar el seu manteniment. El jutge, en el termini més breu possible haurà d'acordar el seu manteniment, modificació o revocació. Així mateix, es comunicarà immediatament el cessament de les mesures adoptades".

Un cop exposats alguns dels punts de l'article 57 del RCIE, tal com diu Ríos (2019, p.51),"en l'aplicació dels primers (contenció física personal), els agents de seguretat solen intervenir amb la força mínima imprescindible; no obstant això, existeixen situacions en les quals, lamentablement, no és així", i el mateix autor ens redirigeix a l'article 49 (*Regles de conducta del personal del centre*) del RCIE (*Annex 5*). El qual diu el següent: "1. La labor dels funcionaris policials al servei del centre s'ajustarà als principis i a les normes de conducta establerts en la Llei orgànica 2/1986, de 13 de

març, de Forces i Cossos de Seguretat, i en la seva normativa de desenvolupament. 2. Especialment, observaran un tracte correcte en les seves relacions amb els interns, garantiran la integritat, dignitat i imparcialitat en les seves actuacions i evitaran realitzar o que es realitzin per tercers qualsevol pràctica abusiva, arbitrària o discriminatòria. 3. Totes les persones que prestin serveis en els centres hauran d'anar identificades de manera visible".

Ríos (2019) fa menció de l'AJI núm. 1 en funció de control del CIE de Madrid, de 10 de juny de 2019, en el qual queda constància d'aquest tipus de maltractament. Aquest AJI, "que ve a donar resposta a la queixa presentada durant una visita realitzada el 30 d'abril, en la qual una treballadora de Creu Roja va comunicar que un intern li havia manifestat que havia estat agredit per un agent de policia i que havia sol·licitat assistència mèdica. Després de la pràctica de diligències de recerca, el jutjat manifesta que existeixen indicis que un membre de les forces i cossos de seguretat de l'estat, que estan legalment obligats a vetllar per la vida i integritat de les persones que es troben sota la seva custòdia, abusant del seu càrrec, ha sotmès a un intern a sofriment físic, causant-li fins i tot lesions; conducta tipificada en l'art. 174 del codi penal com a delicte de tortura. Així mateix, continua dient que el CIE ha omès comunicar a aquest jutjat de control els fets, dels quals tenia coneixement tant l'ONG Creu Roja com el servei mèdic del centre. Els responsables d'aquest servei tampoc van remetre l'informe del lesionat al jutjat de control. El jutjat tampoc va poder sentir l'intern atès que havia estat expulsat dificultant d'aquesta manera la recerca" (Ríos, 2019, p. 51-522). També fa l'apunt que el RCIE no concreta les mesures de contenció que es puguin utilitzar, comportant així una deficiència important per a la prevenció dels tractes inhumans i degradants (Ríos, 2019).

S'ha fet menció del delicte de tortura (art. 174 del CP), però també s'han de tenir presents el delicte contra la integritat moral (art. 175 del CP). Segons Lledín (2015), hi ha tres tipus d'estatus relacionats amb els drets reconeguts constitucionalment: "aquells sols reconeguts als espanyols, aquells que es reconeixen a tots per igual i els que poden establir limitacions (com la residència legal)" (2015, p. 286). En el cas del delicte de tortura i altres delictes contra la integritat moral, la protecció davant aquests delictes forma part dels delictes reconeguts a tota persona, independentment de la nacionalitat i la situació administrativa per propi mandat constitucional (Lledín, 2015, p. 286).

Lledín (2015) fa menció a De Lucas (2001), segons aquest “les persones en situació irregular tenen dins d'aquesta configuració solament un nucli mínim de drets que, encara que corresponguin als drets humans fonamentals, crea diferències respecte als ciutadans i als estrangers en situació regular, el que els fa vulnerables davant de les lleis, que no reconeixen tan sols la seva existència, i invisibles davant d'una societat que els concep com inferiors, culpables, simplement per ser menys humà, mancats de voluntat i perillosos per al model de societat vigent”. A això, Lledín (2015, p. 287)) afegeix que, “Aquesta configuració social resulta crucial per a entendre el tracte que se'ls dona als interns en els CIE, perquè la discriminació ètnic-nacional present en la societat i que la legislació reproduïx, és un element transversal a les relacions de poder que es donen dins i fora d'aquests espais i que resulten importants a l'hora que les persones estrangeres en situació irregular es converteixin en víctimes de maltractaments i tortures”.

2.4.3. Mecanismes de control i de garantia dels drets

Els mecanismes de garantia dels drets de les persones enfront de les situacions d'agressions, delictes de tortura i delictes contra la integritat moral, es troben establerts en el RCIE. Per un costat en l'article 16.n), treballat anteriorment, estableix el dret "a presentar queixes i peticions en defensa dels seus drets i interessos legítims (..) ". I per l'altre costat, l'article 19 (Peticions, queixes i recursos) del RCIE (*Annex 5*), en el seu primer punt disposa que "(...)podran formular les peticions o queixes, o interposar els recursos que corresponguin, davant els òrgans administratius o judicials competents o davant el Ministeri Fiscal. Així mateix, els estrangers internats podran dirigir peticions i queixes al Defensor del Poble i als organismes i institucions que considerin oportú. En tots dos casos també podran presentar-les al propi director.", i en el següent que "Les peticions, queixes i recursos a les quals es refereix l'apartat anterior podran presentar-se en el propi registre del centre, (...) es remetrà a la major urgència al seu destinatari, deixant constància en el registre de la data i hora de la seva presentació, identificació de l'interessat i destinatari al qual s'envia; (...)".

Així doncs, com veiem existeixen, en el mateix RCIE, procediments per tal que les persones internades puguin interposar qualsevol denúncia. Com diu Ríos (2019, p. 59), "Quan existeix una denúncia de tortura o tractes cruels, inhumans o degradants patits sota la custòdia d'autoritats policials, els acords internacionals firmats per Espanya i l'article 15 de la Constitució Espanyola, exigeixen la necessitat que s'esgotin quantes possibilitats raonables d'indagació resultin útils per aclarir els fets". Però segons Lledín (2015, p. 290), "Les denúncies per mals tractes en l'interior del CIE són habituals; tanmateix, no existeix, fins al moment, cap procediment que hagi arribat tan sols a ser jutjat com un delicte contra la integritat moral, encara que molts successos hagin esdevingut dins i coneguts a través dels relats de les víctimes o dels testimonis podrien entendre's com a tal".

Segons l'informe 2020 de SJM, al llarg de l'any 2020 el Tribunal de Justícia de la Unió Europea, el Tribunal Suprem i l'Audiència Nacional han publicat sentències rellevants per a dilucidar qüestions relatives a la tutela dels drets, com les exigències de la instrucció d'una denúncia per tortures o tractes inhumans o degradants en el CIE.

En l'informe se'ns explica el cas d'una agressió en el CIE de la Zona Franca, els actes dels policies, com diu SJM (2020, p. 40), "encaixaven als delictes de tortura (art. 174 CP), atemptar contra la integritat moral comes per una autoritat o funcionari públic en

abús del seu càrrec (art. 175 CP, si els fets no encaixen en el tipo de l'art. 174) o, per als policies que no van complir els deures del seu càrrec al no impedir-ho el que disposa en l'art. 176 CP)".

Tal com explica SJM (2020, p. 40), el 16 de desembre de 2020 la Secció 6a de l'Audiència Provincial de Barcelona va dictar un important auto (rotlle d'apel·lació 6 10/2020), en el qual s'acordava la revocació de la decisió de la titular del Jutjat d'Instrucció numero 26 de Barcelona (auto de 18 de febrer de 2020) que ordenava desistir les actuacions en la investigació de la queixa elevada per un intern en el CIE de la Zona Franca". Se'ns conta que l'Audiència Provincial pondera la decisió del jutge de guàrdia de suspendre l'execució de l'expulsió del denunciant i dels testimonis dels fets per a evitar la perduda de fonts de prova, però que, en canvi, rebutja al Jutjat d'Instrucció competent que reduís pràcticament la investigació a incorporar els informes mèdics existents, recavar un informe del Cos Nacional de Policia que identifiqués als agents que custodiaven al denunciant, i incorporar un altre informe policial sobre els successos que analitzi les imatges captades per les càmeres de gravació del centre i en les quals es veuria al denunciant caient per les escales sense que és vegues cap agent empenyent (SJM, 2020).

És important destacar d'aquest auto, ja que, com se'ns diu en l'informe, "l'Audiència exigeix un esforç instructor especialment cuidat per evitar la impunitat en un àmbit en el qual la custòdia del ciutadà per part d'agents de policia facilita ocultar la comissió de fets constitutius de delictes de mals tractes, tortures o tracte inhumana o degradant per part d'aquests. Es recolza en la jurisprudència constitucional, de la qual destaca el fonament jurídic tercer de la STC 224/2007: "la tutela judicial del dret a no sofrir tortures ni tractes inhumans o degradants pot exigir que s'iniciï o avanci una investigació allí on potser en un altre tipus de supòsits podria advertir-se una base insuficient"" (SJM, 2020, p. 41).

2.5. Grups Vulnerables

Considero important de destacar, a raó del que persegueix aquest TFG i pel grau universitari que s'emmarca, que a més de la vulnerabilitat que comporta l'internament en un CIE per a qualsevol persona, també hi ha persones que prèviament al seu internament ja es trobaven en situació de vulnerabilitat (per exemple, menors d'edat o persones amb problemes de salut mental), o bé, també aquelles persones que per algunes característiques (per exemple, l'idioma) el seu internament pot comportar encara més vulnerabilitat. En aquest sentit, Solanes (2016) menciona alguns grups d'immigrants especialment vulnerables: els sol·licitants d'asil, els menors no acompanyats, les dones víctimes de tràfic, les embarassades o les víctimes de violència de gènere" (2016, p. 75).

En l'informe de SJM (2015), es fa un recull dels grups de persones vulnerabilitzades, entre aquests trobem: persones malaltes, persones agredides, persones a les quals ningú visita, menors d'edat, sol·licitants d'asil, persones sense intèrpret i víctimes de tràfic d'éssers humans. En aquesta línia, "moltes persones internades són vulnerables en raó de condicions personals de partida: l'edat, el sexe, la salut, els vincles familiars, fins i tot per les seqüeles d'un procés migratori traumàtic. Més enllà d'aquestes condicions de vulnerabilitat, són vulnerabilitzades per les polítiques i les respostes jurídiques d'expulsió i d'internament. En aquest informe, a més, ens referim a les persones els drets i les condicions de dignitat de les quals han estat vulnerats durant el procés d'expulsió i l'internament." (SJM, 2015, p. 29).

En un altre informe de SJM (2018), es destaca que, de les situacions de vulnerabilitat observades amb més freqüència per SJM, és l'internament de joves que manifesten ser menors d'edat.

L'Informe de Pueblos Unidos (2015), pertanyent a SJM, ens presenta grups vulnerables i l'actuació del CIE. A part de parlar dels grups ja mencionats, també s'inclouen dins dels grups vulnerables les dones embarassades, les persones grans, persones que han viscut violència sexual, persones que han viscut violència de gènere, persones homosexuals, persones transgènere, persones amb malalties de salut mental i persones amb addiccions.

3. HIPÒTESI

Davant tota la documentació i anàlisi elaborada, em plantejo la següent hipòtesi, la qual es complementa per dues qüestions:

Quins canvis suposaria pel benestar i els drets humans de les persones internades en el CIE que la normativa relacionada amb l'assistència social es complís realment i es plantegés una nova intervenció socioeducativa més adient tenint en compte que es treballa amb un col·lectiu vulnerable?

Que comportaria la incorporació del paper de l'educadora social en els CIE?

La primera qüestió parteix de l'actual assistència social, perquè, per una banda, com hem vist, no es compleix. I, per l'altra banda, és necessari un canvi en la intervenció social establerta per la normativa, ja que és un col·lectiu amb necessitats específiques i de molt risc. Encara que és cert que, davant el fet que actualment no hi ha intenció del tancament dels CIE, s'hauria de plantejar un canvi general, no sols de l'àmbit social.

La segona qüestió ve a ser un a més a més. No sols pel marc en el qual s'enquadra aquest TFG, sinó perquè considero que la figura de l'educadora social pot afavorir molt aquest nou plantejament d'intervenció social en un CIE, tant perquè es doni un equip multidisciplinari com pel que pot aportar com a professió preparada per treballar amb població vulnerable, com és el cas de les persones que es troben dins del CIE, estrangers i estrangeres en situació administrativa irregular, a més de situacions personals que ja puguin comportar vulnerabilitat (víctimes de tràfic d'éssers humans, problemes de salut mental...).

4. OBJECTIUS

Així doncs, els objectius del present TFG són els següents:

- *Analitzar l'actual assistència social i les carències que té.*
- *Visibilitzar la vulneració dels drets humans i fonamentals en els CIE.*
- *Plantejar una intervenció social que comportes un major benestar, el respecte pels drets humans i la dignitat humana dels i les internes, i per assolir, a escala general, un model més socioeducatiu i no penitenciari als CIE.*
- *Incorporar la figura professional de l'educadora social en la nova intervenció social plantejada.*

El primer objectiu persegueix evidenciar la necessitat d'un nou model. Mentre que el segon, és en l'àmbit general del funcionament d'un CIE, però molt necessari tenir present per tal de promoure el tancament dels CIE, i davant l'impossibilitat d'això, fomentar la necessitat de disminuir l'opacitat d'aquests centres i millorar la garantia dels drets. En últim lloc, el tercer i quart objectiu, van estretament lligats amb la hipòtesi d'aquest TFG.

5. METODOLOGIA

La recerca del TFG "ELS CENTRES D'INTERNAMENT D'ESTRANGERS. Les vulneracions dels drets humans i l'assistència social" es pot dividir en un vessant teòric i un altre pràctic. La teòrica és baixa en una extensa documentació bibliogràfica, tant de caràcter legal com social. Pel que fa a la pràctica, per una banda, he portat a terme unes entrevistes, i per l'altra banda, una enquesta a educadores i treballadores socials. Es tracta d'una metodologia quantitativa i, sobretot, qualitativa.

5.1. Marc teòric i cerca bibliogràfica

Instruments:

Per tal de fer la recerca bibliogràfica he utilitzat diferents portals de bases de dades, principalment vaig utilitzar els catàlegs de biblioteques universitàries (CRAI UB i Biblioteques URL) i de revistes electròniques (Dialnet, Racó...). També he fet servir informes que es troben en les webs de les entitats o institucions autores d'aquests. Els documents jurídics i la diferent legislació ta

També ha estat usada, aquesta segona, a través del "Boletín Oficial del Estado".

Procediment:

La recerca bibliogràfica va ser portada a terme en diferents fases. En primer lloc, vaig recol·lectar articles de manera molt àmplia, i els vaig ordenar cronològicament per anys. En segon lloc, vaig procedir a fer una lectura dels resums de tots els articles, juntament amb una recollida d'aquest resum destacant les idees principals de cadascun. Un cop finalitzada la lectura dels resums i l'anotació de les idees principals, vaig descartar tots aquells articles que sortien de les línies del TFG. En tercer lloc, vaig organitzar les lectures escollides per àmbits (crítiques dels CIE, opinions de la LOEs, del RCIE, drets humans, assistència social, jurídics...). Per acabar, vaig fer la lectura en profunditat dels articles a mesura que anava descartant aquells articles que, encara que tenien relació amb el TFG, eren antics i semblants a aquells més actuals. Durant el procés de lectura i de treball dels articles vaig portar a terme la redacció del Marc Teòric.

5.2. Enquesta

Instruments

Com he esmentat, l'instrument utilitzat a estat una enquesta. Podem veure les preguntes i respostes de l'enquesta que s'ha dut a terme en l'*Annex 8*.

Participants

L'enquesta ha estat realitzada a educadores i educadors socials, treballadores i treballadors socials, i altres professionals de l'àmbit social. De les 16 persones enquestades, hi ha hagut 12 professionals de l'Educació Social (75%), 3 professionals del Treball Social (18,8%) i 1 persona pertanyent a altres professions de l'àmbit social, que en aquest cas ha especificat que és integradora social (6,3%).

Aquestes persones eren d'edats diferents, en primer lloc, 4 persones tenien menys de 25 anys (25%), 2 persones entre 26 i 35 anys (12,5%), 6 persones entre 36 i 45 anys (37,5%) i 4 persones més de 46 anys (25%).

Procediment

Un cop vaig finalitzar l'aprofundiment teòric i la documentació per al present TFG, vaig desenvolupar les qüestions de l'enquesta. Aquestes preguntes anaven plantejades en tres línies:

1. La coneixença o no de l'existència dels CIE,
2. El coneixement hi ha sobre la vulneració de drets en aquests centres i
3. Aprofundir en l'assistència social actual per tal de conèixer l'opinió dels professionals socials, i les possibles propostes.

Quan vaig finalitzar totes les preguntes de l'enquesta vaig compartir-la a persones que conec i de diferents àmbits (companyes, antics caps de pràctiques, professors/es i conegudes i amistats meves que sabia que eren professionals socials), i també vaig dir que podien compartir-la a persones que complissin el perfil requerit per l'enquesta. L'enquesta era de forma anònima i telemàtica.

Anàlisi de dades

Per portar a terme l'enquesta he utilitzat el programa "Formularis de Google", i per tal de compartir-lo a les persones enquestades l'he enviat a través de les xarxes socials.

Ho he analitzat treballant totes les respostes, primerament, de manera conjunta, és a dir, llegint totes les respostes obtingudes de cada pregunta, i posteriorment, de manera individual, per tal d'analitzar les respostes de cada persona enquestada, per tenir en compte certes respostes errònies. Això m'ha comportat extreure la informació que necessitava i veure que alguns dels resultats estadístics no eren correctes, i he procedit a fer canvis en aquests resultats i a eliminar les respostes d'una persona enquestada, i a tenir en compte de manera diferent les respostes de dues de les persones.

5.3. Entrevistes

Instruments

En el present TFG hi ha desenvolupades dos tipus d'entrevista. Per una banda, aquelles que s'han portat a terme de manera més extensa i enfocades directament al punt de vista i context professional de la persona. I per l'altra banda, aquelles que he realitzat de manera més global per conèixer concretament la funcionalitat de diferents entitats.

Participants

Les primeres entrevistes esmentades s'han portat a terme a tres persones: al Josetxo Ordoñez, advocat i coordinador del projecte de visites CIE de Migra Studium; a la Monica Franco, voluntària d'aquest mateix projecte i a l'Ainhoa Nuñez, treballadora social de la Creu Roja al CIE de la Zona Franca.

Pel que fa a l'altra tipologia d'entrevistes, s'han realitzat a tres entitats pertanyents a la xarxa de SJM: a Pueblos Unidos, feta a Ana Bosch, advocada i coordinadora de l'equip de visites d'aquesta entitat; a SJM València, realitzada a Maria Morell, advocada i coordinadora de l'equip de visites d'aquesta entitat, i a Maria Garcia, voluntària de l'equip; i a l'Asociación Claver, a Armando Agüero, coordinador de l'equip de visites de l'entitat.

Procediment

En relació amb la primera tipologia d'entrevistes, en primer lloc, vaig sol·licitar al Josetxo i a la Mònica l'entrevista, el procés en aquest cas va ser senzill, ja que soc voluntària al projecte al qual pertanyen, concretament en la part d'orientació jurídica. Pel que fa a l'entrevista del Josetxo, la vam portar a terme de manera presencial i el diàleg va ser gravat i posteriorment transcrit. A la Mònica l'entrevista es va fer de manera virtual, li vaig facilitar les qüestions i ella em va respondre les preguntes. L'entrevista a l'Ainhoa, va ser més difícil de coordinar. Vaig posar-me en contacte amb la Creu Roja del CIE de Barcelona, em van dir que havia d'enviar un correu, el qual derivarien a les persones responsables que havien de confirmar la possibilitat de la realització de l'entrevista. Un cop va ser acceptada, em van demanar les qüestions necessàries. I vam coordinar amb l'Ainhoa un espai on poder trobar-nos de manera virtual.

Pel que fa a la segona tipologia d'entrevistes realitzades a entitats pertanyents a la xarxa SJM, totes tres van ser dutes a terme de manera telemàtica via adreça electrònica.

Anàlisi de dades

Amb relació a les primeres entrevistes, és a dir, la del Josetxo, la Mònica i l'Ainhoa, després d'haver fet una lectura, he treballat pregunta per pregunta la informació obtinguda. I posteriorment he redactat un text amb tot allò que he considerat destacable i útil per a aquest TFG.

Les entrevistes dutes a terme a les entitats de SJM, a Ana, a Maria M. i a Maria G., i a Armando, les he analitzat de diferent manera. He anat treballant pregunta per pregunta, però comparant les tres respostes, per apreciar les coincidències i les diferents maneres de treballar depenen del CIE. I del conjunt d'informació de cadascuna he destacat l'important i coincident.

6. RESULTATS

En el present punt, desenvolupo l'anàlisi de dades que he dut a terme, és a dir, la informació extreta de l'enquesta i de les diferents entrevistes realitzades.

6.1. Enquesta

L'enquesta es troba en l'*Annex 8*. Un cop indicats els perfils de les persones enquestades en la *Metodologia*, aprofundim en les respostes extretes de l'enquesta. Aquesta anàlisi la portaré a terme, primerament, de manera concreta pregunta per pregunta i, finalment, una visió global dels resultats en relació amb tres objectius que volia perseguir en el moment de desenvolupar les qüestions de l'enquesta, les quals són:

1. La coneixença o no de l'existència dels CIE,
2. El coneixement hi ha sobre la vulneració de drets en aquests centres i
3. Aprofundir en l'assistència social actual per tal de conèixer l'opinió dels professionals socials, i les possibles propostes.

Part 1. ELS CENTRES D'INTERNAMENT D'ESTRANGERS (CIE)

Pregunta 4. Saps què és un Centre d'Internament d'Estrangers (CIE)?

En aquesta pregunta el 100% de professionals enquestades van respondre que sí, però quan es fa una lectura de la següent pregunta (*Què és?*), podem observar que no és així. Concretament, una de les persones enquestades té una idea molt errònia del que és un CIE. Mentre que dues persones més, sí que tenen la idea general del que és, però els conceptes utilitzats són ben diferents de la realitat d'aquests centres i ho podem comparar amb la resta de respostes. En la següent pregunta es veuen les respostes a les quals em refereixo.

Així doncs, els percentatges d'aquesta pregunta canviarien a: el 81,25% sí que saben que és un CIE (12 persones) i el restant 18,75% no ho saben (3 persones).

Pregunta 5. Què és?

Si fem una lectura a les respostes d'aquesta pregunta (*Annex 8*), podem veure que totes les respostes estan en la mateixa línia. Totes menys les tres mencionades anteriorment que han causat un canvi en els percentatges. Aquestes respostes són:

- “És un centre tancat d'internament per a joves menors no acompanyats i indocumentats”.
- “Centres d'acollida temporal de persones migrades en espera de retorn al país d'origen/expulsió”.
- Centre temporal residencial fins a aclarir la identitat.

Com deia anteriorment, la persona que ha respost la primera resposta té una idea totalment errònia del que és un CIE. La resta de respostes d'aquesta persona, encara que sí que sortirà en respostes i estadístiques de l'*Annex* on es troba l'enquesta, no es tindran en compte en l'anàlisi de dades de les següents preguntes, ja que parteixen d'un altre tipus de centre, així doncs, l'enquesta queda reduïda a un total de 15 persones.

Pel que fa a les altres dues, l'error es troba en els conceptes utilitzats, els quals són importants, ja que un centre temporal residencial o d'acollida temporal és molt diferent d'allò que és un CIE, el qual entenem com una “presó encoberta”. Aquesta diferència ja no sols es troba en la tipologia de centre, sinó en tot el que comporta en termes ètics, humans i socials. També en l'última d'aquestes respostes podem apreciar un error en la finalitat de la mesura cautelar (aclarir la identitat). És per això que, les respostes d'aquestes dues persones, encara que en altres preguntes tenen sentit en relació amb un CIE, no es tindran en compte d'igual manera en la resta de l'enquesta, perquè significa que estaran formulades a partir d'una tipologia de centres que no tenen les característiques d'un CIE.

A diferència de les anteriors respostes mencionades, veiem que la resta són bastant coincidents, utilitzant termes com: centres on internen persones en situació administrativa irregular/sense papers/sense documentació a l'espera de ser expulsades/deportades. A més, també es fa referència als CIE com a presó, “pseudopresó”, presons de delictes administratius, presó encoberta o presó provisional (a destacar que en aquesta última resposta la persona afegeix “amb menys recursos socials i socioeducatius que en una presó ordinària”).

Pregunta 6. *Què és el que has sentit d'aquests centres?*

Veiem que les respostes de les 13 persones tenen una concordança. Totes aquestes respostes s'enfoquen principalment en la vulneració de drets que hi ha, maltractaments, agressions, poc respecte als i les internes, condicions precàries i infrahumanes, tracte poc humà, abús de poder, racisme, qüestionables, mala gestió...

En aquesta pregunta, les dues persones, que anteriorment havien utilitzat conceptes no del tot correctes per referir-se a aquests centres, en aquesta pregunta sí que han coincidit amb la resta. Podríem considerar que encara que potser sí que no coneixen amb exactitud què és un CIE, sí que han sentit a parlar del funcionament d'aquests i de les vulneracions que comporten.

Part 2. L'ASSISTÈNCIA SOCIAL ALS CENTRES D'INTERNAMENT D'ESTRANGERS

Pregunta 7. *Tenint en compte l'esmentat anteriorment, com a professional de l'educació social o el treball social, quina és la teva opinió de l'actual assistència social?*

Si observem les respostes d'aquesta pregunta, veiem que totes 15, giren entorn de la mateixa opinió. Convido a fer una lectura de les respostes, però d'idea global, en les respostes, es considera que l'assistència social actual en els CIE és superficial, freda, comporta una deshumanització, precària, insuficient, racista, no enfocada a les necessitats ni a la millora de la situació de les persones, acció pal·liativa, insuficient, limitada...

Pregunta 8. *Com creus que hauria de ser el model de la intervenció social als CIE?*

En l'Annex en qüestió, podem veure en aquesta pregunta dos gràfics, el primer va ser l'inicial, i el segon, el reformulat després de l'anàlisi de les anteriors preguntes (un cop extretes les respostes d'una persona enquestada).

Així doncs, treballarem sobre la segona gràfica. La majoria de persones, concretament 8 de 15 (56,6%), opinen que el model de la intervenció social en els CIE hauria de ser de caràcter socioeducatiu. La segona opció més escollida d'intervenció social ha estat la de model mixt de caràcter socioeducatiu i assistencialista, sumant un total de 4 persones (26,6%). També veiem que 1 persona (6,6%) considera que la intervenció

social ha de ser d'un model de caràcter penitenciari. Podem observar que 2 persones han escollit l'opció de proposar un altre tipus de model, els quals, respectivament, han estat: model mixt de caràcter socioeducatiu, assistencialista i de suport jurídic (6,6%) i model humanista, centrat en la persona i de caràcter socioeducatiu (6,6%). I, per acabar, veiem que cap persona (0%) opina que s'ha de dur a terme un model de caràcter assistencialista ni un model mixt de caràcter assistencialista i penitenciari.

Personalment, en relació amb les dues propostes d'altres models, la primera la podríem incloure en el model mixt de caràcter socioeducatiu i assistencialista, ja que el suport jurídic és un altre àmbit que, encara que és molt important i s'ha de tenir en compte, no és el que es demana en aquesta pregunta. I pel que fa a la segona proposta, la podríem incloure al model socioeducatiu, perquè el que puntualitza la persona que fos un model humanista i centrat en la persona, des de la visió de la pregunta, aquesta idea ja queda inclosa al model de caràcter socioeducatiu.

Així doncs, els percentatges tornen a canviar, quedant de la següent manera: el 60% (9 persones) opinen que ha de ser un model de caràcter socioeducatiu, el 33,3% (5 persones) un model mixt de caràcter socioeducatiu i assistencialista, el 6,6% (1 persona) considera que ha de ser un model de caràcter penitenciari, i el 0% (cap persona) creu que s'ha de tractar d'un model de caràcter assistencialista ni un model mixt de caràcter assistencialista i penitenciari. Podem concloure que la intervenció socioeducativa és la més adient segons els professionals socials enquestats.

Pregunta 9. *Dona algunes propostes de projectes, activitats o de dinàmica de funcionament.*

Les respostes d'aquesta pregunta giren entorn dues línies, en primer lloc, la formació (idiomes, per exemple), en segon lloc, activitats de caràcter més personal i d'empoderament, i per últim, de gestió amb relació a documentació, tràmits, etc.

M'agradaria destacar fragments de tres respostes que he trobat que són importants per tenir presents en relació amb qualsevol projecte, activitat o dinàmica de funcionament que es podria dur a terme:

- “Em costa pensar en una proposta de dinàmica per un tipus de centre que no hauria d'existir. Buscar estratègies per a la integració d'aquestes persones? (...) però si l'objectiu del centre en si és extradir-los... em costa emmarcar-ho.”
- “És necessària una visió holística de la persona i de cada subjecte.”

- “Seria una oportunitat per revisar les històries de vida que han portat allà, les dificultats i les possibilitats de regularitzar la situació, les alternatives (...).”

Pregunta 10. *Com hauràs vist, sols parlem dels i les professionals del Treball Social, això és així, ja que en els equips d'assistència social dels CIE no hi ha la figura professional de l'Educació Social. Creus que s'hauria d'incorporar la figura de l'educadora social?*

En aquesta pregunta, com podem observar, el 100% de persones estan d'acord. Això inclou, a part de les professionals de l'Educació Social enquestades, a les del Treball Social i Integració Social.

Pregunta 11. *En relació amb l'anterior pregunta, justifica la teva resposta i digues quina és la teva opinió amb la realitat actual dels equips d'assistència social dels CIE.*

Moltes de les respostes que han donat les persones enquestades han estat, per una banda, fonamentades, és a dir, han justificat amb raons diverses el perquè de la necessitat d'incorporar la figura de l'Educació Social en els equips d'assistència social dels CIE. Es pot observar en l'*Annex*.

I, per l'altra banda, han qüestionat el perquè de l'actual funcionament dels equips d'assistència social (o bé, podríem dir, del funcionament en general dels CIE que acaba perjudicant l'aspecte social i humà d'aquests), amb respostes com aquestes:

- “Crec que aquest tipus de centres només haurien d'existir amb l'acompanyament de professionals de la intervenció social, per a no limitar-se a l'internament i buscar així que l'acció a desenvolupar s'adapti al col·lectiu aconseguint resultats més enllà de l'exclusió social que generen aquests centres.”
- “És evident que si no es compta amb la figura de l'educador és perquè no es contempla oferir la possibilitat que la persona pugui transformar la seva realitat d'acord amb les seves necessitats, sinó simplement fer una rentada de cara de la institució en qüestió per no fer tan evident el seu caràcter penitenciari.”
- “Equips amb tasca social nul·la.”
- “Treballen sota mínims.”

Pregunta 12. *Per acabar, pel que fa als CIE en general, consideres que són uns centres que haurien d'existir tal com són actualment, són necessaris, però s'han de replantejar o s'han d'abolir?*

En els resultats inicials podem observar que, en primer lloc, 10 de les persones (62,6%) consideren que els CIE s'han d'abolir, en segon lloc, 5 persones (31,2%) consideren que són necessaris, però s'ha de replantejar la seva gestió i funcionament, en tercer, 1 persona (6,3%) ha proposat una altra opció: poden ser necessaris per estudiar cada cas en concret, i, per últim, cap persona (0%) creu que han de continuar existint tal com són.

Els anteriors resultats es basen en les 16 persones enquestades, però, com hem dit, les persones enquestades s'han reduït a 5. Així doncs, els percentatges finals serien: un 66,6% (10 persones) opinen que els CIE s'han d'abolir, el 26,6% (4 persones) pensen que són necessaris, però s'ha de replantejar la seva gestió i funcionament, un 6,6% (1 persona) ha proposat que poden ser necessaris per estudiar cada cas en concret, i el 0% considera que els CIE han de continuar existint tal com són.

Idees generals dels resultats de l'enquesta

Com he mencionat, en la realització d'aquesta enquesta perseguia tres objectius. És per això que en relació amb aquests, puc extreure els següents resultats:

1. La coneixença o no de l'existència dels CIE.

Generalment, s'ha constatat que els i les professionals socials enquestats són coneixedores del que és un CIE i la seva realitat. Tanmateix, una de les persones tenia una idea molt errònia, i dues persones han utilitzat conceptes que poden portar a confusió la realitat que suposen aquests centres, ja que aquests conceptes transmeten uns aspectes molt diferents.

2. El coneixement hi ha sobre la vulneració de drets en aquests centres.

Considero, que en aquesta línia, els resultats han estat bastant clars, i que els i les professionals socials coneixen el que comporta per les persones estrangeres estar internades en aquests centres.

3. Aprofundir en l'assistència social actual per tal de conèixer l'opinió dels professionals socials, i les possibles propostes.

Les diferents opinions sobre l'actual assistència social han estat majoritàriament en la mateixa línia, la qual ha estat crítica i negativa.

6.2. Entrevistes a SJM

Les entrevistes a les diferents entitats de la xarxa SJM estan en l'Annex 9. Les persones entrevistades han estat Ana Bosch (de Pueblos Unidos, que visiten al CIE d'Aluche), Maria Morell i Maria Garcia (de SJM València, que porten a terme les visites al CIE de Zapadores) i a Armando Agüero (de l'Associació Claver, la qual visita al CIE de La Piñera).

L'anàlisi de dades que duré a terme per extreure els resultats d'aquestes entrevistes, serà pregunta per pregunta tenint en compte les respostes de les tres entitats conjuntament.

Pregunta 1. *En el vostre projecte de visites CIE quines accions executeu? (acompanyament, atenció jurídica, intervenció socioeducativa...)*

Totes tres entitats porten a terme el projecte de visites al CIE, que com ens diu Ana Bosch, és comú en el SJM, però cada una ho fa com pot depenent dels recursos que tenen i les condicions que tingui el CIE en el qual treballen.

Com veiem, les accions de Pueblos Unidos, SJM Valencia i Asociación Claver van en una mateixa línia. Fonamentalment, realitzen un acompanyament humà, per tal d'escoltar-los i donar el suport que necessiten. També col·laboren d'enllaç amb la família i advocats, detecten tota mena de demandes, queixes, reclamacions, peticions, gestions i altres serveis i situacions que afavoreixen les seves necessitats... En casos de situació de vulnerabilitat o de vulneració de drets, com veiem, també prenen mesures. Com afegeix Armando Agüero, duen a terme una observació de les condicions de l'internament amb perspectiva jurídica, per tal de comprovar el compliment de la legislació vigent en matèria del CIE, d'estrangeria i dels drets fonamentals, incloent-hi la jurisprudència.

Finalment, afegir el que comenten Maria Morell i Maria Garcia, que és que els serveis socials, campen per la seva absència, i que és la Creu Roja els qui els garanteixen, a través del conveni subscrit ja menciona, i que segons diuen, la seva actuació fonamental és dotar de roba i d'higiene.

Pregunta 2. *A part de vosaltres, quines altres entitats visiten o executen activitats en el CIE?*

Ana Bosch ens menciona les diferents entitats que estan més actives al CIE d'Aluche. En el CIE de Zapadores, Maria Morell i Maria Garcia, ens comenten que, SJM Valencia, són l'entitat amb major presència dins d'aquest, i també accedeixen altres. Armando Agüero també ens fa esment de les entitats que tenen accés, en el cas del CIE de La Piñera.

Pregunta 3. *Quines labors que feu vosaltres podrien sumar forces amb l'Assistència Social actual?*

Ana Bosch ens comenta que intenten coordinar-se amb Creu Roja (la qual és l'única que porta a terme l'aspecte social dins del CIE), per tal de portar a terme les actuacions que realitzen, com parlar amb les famílies per aconseguir la documentació, també es coordinen amb els i les advocades per a l'actuació i la defensa de la persona, es mantenen en contacte amb el director per tal de millorar les condicions, i també aporten material d'oci, entre altres.

Per la seva banda, Maria Morell i Maria Garcia ens expliquen que fan tota mena de mediació i derivació, tant de manera interna a la seva entitat com en d'altres.

Per acabar, Armando Agüero, ens diu que la tasca de l'assistència social no és la part central de la seva missió. En relació amb això, centren a detectar i derivar casos de manera ràpida i oportuna.

Pregunta 4. *Considerem que és important plantejar un nou model d'Assistència Social en el CIE? Per què?*

Com ens diu Ana Bosch, no es compleix l'assistència social prevista en el reglament, ja que qui hauria d'estar gestionant el centre ha de ser personal civil. I que, no existeixen plans d'execució ni projecte social, encara que estigui Creu Roja dins, sinó que sols es faciliten materials d'oci bàsics. És a dir, que la funció de Creu Roja està molt limitada. Afegeix que, seria necessària una coordinació amb les entitats que estan dins, i també per les persones que posen en llibertat i no tenen recursos o són perfils vulnerables, entre altres.

Des de la visió de Maria Morell i Maria Garcia, en l'actualitat és inexistent, i consideren que és necessari incorporar un model d'assistència social. Destaco que, com ens diuen, l'absència de documentació administrativa dels interns no ha de menyscar la

seva dignitat, les persones que venen a Espanya en pastera, o quedar irregular i no ser un refugiat urbà.

Armando Agüero ens manifesta, en primer lloc, que els CIE no haurien d'existir, ja que no respecten els drets fonamentals i perquè són ineficaços per al fi que diuen haver estat creats. Però que, tanmateix, mentre no sigui així, han de tenir un altre model de funcionament totalment diferent que, per a començar, compleixi amb el principal mandat legal de no criminalitzar a les persones que només han comès faltes administratives. També afegeix que els professionals que treballen dins haurien de ser per personal funcional preparats per al fi, amb coneixement del món de les migracions i de la mediació intercultural i no el cos policial. Per acabar, en relació amb el model d'assistència social, que ha de ser més humà, posant importància a la salut física i mental de les persones que es troben internades en aquests.

6.3. Entrevista al Josetxo

L'entrevista del Josetxo Ordoñez es troba en l'*Annex 10*. Tot seguit hi ha la informació i les idees que considero més rellevants en relació amb el present TFG.

El Josetxo ens explica quina és la situació actual en el CIE de la Zona Franca. Cada cop hi ha més interns, ja que durant l'època de la pandèmia (després del confinament) hi havia una mitjana de 40-50 persones. Ja no sols hi ha persones del Marroc i d'Algèria, sinó que ara sobretot hi ha de Llatinoamèrica, comenta.

Pel que fa a les visites, continua igual que durant la pandèmia, es tracta d'un sistema de cita prèvia, és a dir, que si ells no ho sol·liciten, no poden entrar. El Josetxo ens explica que ara han fet un canvi d'estratègia: van l'horari que visiten les famílies i es fiquen davant del CIE i quan venen les famílies s'acosten i expliquen qui són, faciliten informació, i en cas que les famílies ho considerin, poden informar els interns que van a visitar i així poden contactar amb Migra Studium.

Li pregunto sobre les bases de les idees de tancament o de reforma radical en relació amb els CIE. El Josetxo em comenta que la idea del tancament prové de la teoria o el discurs de l'abolició. M'esmenta el llibre "Democracia de la abolición", de l'Angela Davis, en el qual ve a dir que tenim normalitzat que existeixi la privació de llibertat, i que això sigui acceptable i tolerat, quan se sap perfectament que la privació de llibertat és contraproduent, però que continuem interioritzant que és un mal necessari. Així doncs, el Josetxo considera que la reflexió de Davis es pot aplicar als CIE i, afegeix, com és que normalitzem que persones que per la seva situació administrativa irregular estiguin privades de llibertat a l'espera de ser deportades? I conclou en què la base d'aquestes idees, a parer seu, és l'acceptació i normalització d'un fet que és un escàndol.

En relació amb quines reformes s'haurien de fer en els CIE, davant la impossibilitat del seu tancament actualment, el Josetxo fa menció de les següents. En primer lloc, que l'ús de l'internament sigui molt baix, i que les poques persones que estiguin internades sigui perquè no hi ha cap altra opció més, després d'haver provat altres recursos. I que això no és el que passa, ja que sovint la privació de llibertat és el primer recurs, quan hi ha persones que pel context i situació no és necessari. En segon lloc, que hi ha molt internament, però que per diferents motius no s'expulsen a persones, és a dir, que si no se sap segur que una persona serà expulsable, no internar-la, just per això també el que es deia anteriorment. Comenta que, si s'apliqués la llei en tota la seva extensió, hi hauria una quarta part dels internaments. En tercer lloc, proposa que es reduís el

termini d'internament, que es tornés a ficar com abans de 2006, és a dir, quaranta dies. En quart lloc, una altra proposta seria que la gestió no sigui policial, i que la gestió directa del dispositiu fos per part de funcionaris civils, mentre que el paper de la policia es reduís a tasques de seguretat, com l'ingrés o el perímetre. I, per últim, que el servei mèdic no sigui per subcontracte privat, sinó que sigui públic. Conclou amb la idea que considera que d'arrel hi ha problemes de la gestió i del disseny funcionament, i que, això, no ajuda. És a dir, no ajuda que la policia faci tasques que serien més adequades per part d'altres funcionaris amb més exemple, com per exemple menciona, amb relació a la sensibilitat de l'atenció social.

En relació amb els col·lectius vulnerables, el Josetxo ens destaca el fet que com pot ser que persones en situació de vulnerabilitat hagin arribat a ser internades, és a dir, com pot ser que en els passos previs no s'hagi detectat, ja que l'internament és l'esglaó previ a l'expulsió. Comenta que no sols és el CIE el que vulnera els drets, sinó que tot el sistema previ ja compota una vulnerabilització de la persona.

Pel que fa a les agressions, comenta que no es gens fàcil denunciar públicament a la policia o a l'administració que l'ha maltractat. Ens diu que no és fàcil denunciar, ja que hi ha molts obstacles. Com ens explica, saben que quan denunciem, la persona és expulsada "expres", comportat així que la persona en qüestió no pugui arribar a declarar a l'autoritat judicial. L'altra problemàtica és que tampoc és immediata la denúncia, pot tardar hores o dies fins que arribi la denúncia, i aleshores quan arriba es troba que el mateix dia de l'agressió la policia ja va fer una denúncia per desobediència o resistència a l'autoritat, per exemple.

L'assistència social, segons el Josetxo, s'autolimita, existeix un conveni on s'emmarquen les tasques que s'han de dur a terme, i que, fora d'aquestes, no hi ha més acció. Comenta que els professionals que desenvolupen la tasca social no senten que no tinguin la capacitat o legitimitat per tal d'ampliar o improvisar, segons el que requereixi un cas, les accions del protocol. Ens explica que aquestes tasques limitades són: calçat, estris d'higiene, assessorar per demanar asil, contactar amb els advocats, facilitació de les dades... Com diu, la limitació o la restricció de l'assistència social ve de més a dalt.

Davant la pregunta si considera que les funcions de l'assistència social podria millora o augmentar-les i quines recomanacions donaria, ens diu que l'assistència social s'ha de comprometre amb el cas de cada persona, que a parer seu, acompanyar significa això. Que si per exemple, se sospita d'algú que és menor, doncs acompanya'l per fer valdre aquesta minoria d'edat. És a dir, com diu, instar o activar mecanismes de

defensa, de reclamació, entre altres, però que com això no entra en les tasques assignades, acaba comportant una manca de compromís.

El Josetxo ens explica alguna de les dificultats que s'han trobat amb l'assistència social quan Migra Studium portava a terme les seves tasques. S'ha donat que algunes vegades els interns, que visitaven les voluntàries del projecte Visites CIE de Migra Studium, han necessitat enviar-los documentació i ho han demanat a la Creu Roja, i hi ha hagut professionals que no ho han volgut fer, ja que no està en el protocol. Això, com diu, comportava dificultats per l'equip de voluntàries. Recalca que alguns dels professionals no empatitzaven, no amb les voluntàries, sinó amb els interns, que són ells qui realitzen la petició.

Finalment, en relació amb com considera que s'ha de dur a terme una intervenció socioeducativa al CIE, segons en Josetxo, s'hauria de valorar la feina que fan les organitzacions i entitats que es troben fora del CIE i que duen a terme un acompanyament. Que encara que sigui Creu Roja qui està dins i professionalitzada, no significa que hagi de ser l'única manera d'acompanyar socialment als interns. Conclou que s'hauria d'implementar més la tasca de les ONG, que deixin fer la feina, l'accés al CIE, l'accés als interns, que els interns tinguin accés a nosaltres, és a dir, simplement que no hi hagi obstacles.

6.4. Entrevista a la Mònica

L'entrevista de la Mònica Mínguez es troba en l'*Annex 11*. A continuació, veurem la informació i les idees més destacables que ens ha transmès la Mònica.

La Mònica fa quatre anys que visita en el CIE de la Zona Franca, a Barcelona, com a voluntària del projecte de Visites al CIE de Migra Studium. Durant aquests anys que ha estat accedit al CIE, ha vist que un dels canvis que s'han donat, ha estat negatiu, el qual és que hi ha hagut un augment d'obstacles a les visites de les voluntàries.

Ens explica que les funcions de voluntària és portar a terme un acompanyament psicosocial, és a dir, acompanyar la situació de l'intern durant el temps que estigui allà tancat. Doncs no es tracta acompanyament de caràcter jurídic o psicològica, sinó d'un acompanyament més humà, d'escoltar i estar. També esmenta que, en cas de detectar mancances, ho comenten al coordinador, per tal de fer les gestions o derivacions que pertoquin.

En relació amb la Covid-19, ens comenta que ha dificultat al 100% la realització de les entrevistes, ja que per part del CIE s'ha implementat un procediment mitjançant el qual els interns han de sol·licitar visita i, a més a més, els dies de visita s'han restringit a només dos. També ens explica que la rotació d'ells és alta, les mancances per a expressar-se, el desconeixement de l'entitat Migra Studium, entre altres, comporta que l'acompanyament s'hagi dificultat molt, i ja no és de manera diària com abans.

Segons la Mònica, els CIE és mesura que excedeix amb molt la falta comesa, ja que només es tracta d'una falta administrativa.

Ens comenta que estem parlant de centres gestionats de manera opaca i, en conseqüència, gaudeixin d'una certa impunitat en relació amb l'actuació que allí dins es desenvolupa.

Pel que fa a les vulneracions de drets que es donen en els CIE, considera que, trobant-nos en el segle XXI, a occident, en un país democràtic i que és agent actiu de diferents organitzacions europees i mundials, és una situació vergonyosa que aquesta vulneració de drets continuï succeint, tenint en compte que diverses entitats ho visibilitzen.

Ens destaca dos drets de gran importància i que es vulneren freqüentment: el dret a la salut i el dret a la defensa. Pel que fa al primer, ens diu que l'assistència mèdica està a càrrec d'una mútua privada, cosa que pot repercutir de manera negativa a la qualitat

de l'atenció, i que, a més, la transparència en la denúncia de lesions dels interns es pot veure obstaculitzada, ja que la mútua depèn de la policia. En relació amb el segon dret mencionat, ens explica que de vegades no es permet l'entrada de juristes i a més no s'informa de manera suficient als interns en aquesta matèria.

Davant la pregunta de si s'ha trobat amb persones en situació de vulnerabilitat i com han estat ateses, ens ha explicat els següents casos:

- Cinc joves que manifestaven ser menors d'edat.
El director va avisar, i la Mònica i una altra companya van anar i van facilitar cursar la sol·licitud de reconeixement mèdic per tal d'acreditar la minoria d'edat. Però, quan van anar a visitar-los la següent setmana, es van trobar que ja havien estat expulsats sense fer-los les proves.
- Una persona sordmuda.
En aquest cas, ens explica que la persona sordmuda no tenia cap intèrpret, i tan sols era atès amb gestos molt bàsics.
- Una persona que tenia reconegut el 58% d'incapacitat psíquica.
Aquesta persona tenia dificultats per elaborar un discurs coherent i tenia moments que entrava en bucle. Un dia els hi va explicar que havia patit un episodi en el qual va intentar autolesionar-se, i que li van proporcionar fàrmacs per tal de tranquil·litzar-lo.

La Mònica ens diu que en cap d'aquests casos va haver-hi una atenció especial, exceptuant que el director va avisar per cas dels menors.

En relació a l'assistència social, la Mònica ens expressa que té una opinió molt pobre, que no sap que fan durant tota l'estada dels interns, comenta que sap que fan l'acollida dels interns.

Pel que fa a si les funcions de l'assistència social podrien millorar o augmentar i quines recomanacions donaria, la Mònica comenta el perfil de persones que hi ha, és a dir, persones en processos de migració forçosa, desvinculant-se de família, amics, entre altres, per tal de cercar un lloc on puguin desenvolupar el seu procés vital. I que s'ha de tenir present que amb aquestes persones s'ha de dur a terme una tasca d'acompanyament. En aquesta línia comenta les següents recomanacions que considera:

- Tenir persones suficients que els puguin fer de traductors durant tota la seva estada.

- Un acompanyament o almenys una diagnosi psicològica durant els primers dies.
- Voluntat real en detectar possibles menors i posar al seu abast exercir els drets aplicables.
- En general, facilitar tràmits amb advocats i família.

En relació amb com podria ser una intervenció socioeducativa en un CIE, ens diu que el ventall és molt ampli, des de classes d'idioma fins a educació en valors a través de dinàmiques. Tanmateix, considera que les propostes haurien d'estar adaptades a l'idioma, edat, nivell cultural i temps al CIE, però que és molt convenient.

6.5. Entrevista a l'Ainhoa

L'entrevista de l'Ainhoa Nuñez, està en l'Annex 6. A continuació, presento la informació més destacable, en aquest cas es tracta d'una entrevista molt extensa, així que convido a, per qüestions concretes, dirigir-se a l'Annex mencionat.

L'Ainhoa és treballadora social i responsable de l'equip de Creu Roja que porta l'assistència social del CIE de la Zona Franc. Ens explica que l'equip de Creu Roja treballa de dilluns a diumenge, durant tot l'any menys festius, en horari de 8.30 del matí fins a les 8.30 de la tarda, aquest horari és perquè sempre hi hagi algú. L'assistència social s'enfoca en dues branques principals d'intervenció: la intervenció social i la gestió del temps lliure.

Pel que fa a la primera, realitzada fonamentalment per les treballadores social, se centra a portar a terme entrevistes individuals amb totes les persones, sense presència policial, és a dir, són confidencials. En aquestes entrevistes es treballen els dubtes, les necessitats, quina xarxa tenen, quin coneixement de la seva realitat estan vivint i quin procés personal estan els interns. Un cop feta l'entrevista, la treballadora social fa una valoració i actua en funció de cada cas. A través de l'entrevista, moltes vegades hi ha gestions a fer, i es pot observar si hi ha persones que emocionalment necessiten més, altres persones necessiten més pel que fa a documentació... Amb aquesta valoració, el que fan és una planificació d'aquesta persona mentre estigui al centre.

En relació amb la gestió del temps lliure, l'Ainhoa ens explica la quantitat d'activitats i tallers que porten a terme. Destaca que el que intenten és diversificar al màxim, és a dir, que hi hagi varietat de tallers, de tipus d'activitats, tant jocs de taula com d'esport, llibres... I que a més totes aquestes siguin diferents, és a dir, llibres del màxim d'idiomes, jocs de taula de diferents països, etc. Perquè així, qui necessiti refugiar-se en la lectura ho pugui fer, i a qui li agradi participar en algun esport col·lectiu també. Comenta que tenen en compte el perfil que hi ha, ja que és canviant, i les propostes que donen els interns.

Davant la pregunta que com és que no hi ha coneixement del qual m'explica i que tota la informació que podem obtenir és precisament al contrari, una insuficient cobertura social i sense oci dins dels CIE. Em comenta que creu que és que no hi ha interès per saber-ho, que a Creu Roja no se'ls hi pregunta. L'Ainhoa diu que sembla que si es visibilitza que hi ha una intervenció social per part de Creu Roja, aleshores els CIE deixen de ser dolents. Considera que defensar el tancament a partir de l'argument

social, és fàcil de caure, ja que en el moment que es demostrï que la intervenció social existeix, ja no hi ha arguments. Aleshores, ens conta que hi ha altres mecanismes, que si es treballa des de les alternatives, i si es vol un CIE més social i menys penitenciari, es pot fer, fins i tot, sent coneixedors que existeix una atenció social.

Amb relació a la correcta execució de les funcions de l'assistència social que s'estableixen en el RCIE, concretament en l'article 15.3, l'Ainhoa considera que sí que es compleixen.

Sobre la qüestió en què si hi ha massa representació policial en les juntes (art. 15.1 del RCIE) i si això repercuteix a una limitació en les tasques socials, ens explica que no, que tal com ningú qüestionarà al metge responsable davant d'una gestió sanitària, el mateix passa en l'àmbit social. Diu que està d'acord en el fet que hi ha molta representació policial, però això no significa que posin obstacles a la planificació que faci Creu Roja. També m'afirma que, encara que no ho fiqui a la normativa, inviten al Servei d'Orientació Jurídica (SOJ) a les juntes, i que ella ho considera molt positiu.

Pel que fa a si el preguntat anteriorment comporta un caràcter penitenciari al CIE, ella considera que el caràcter penitenciari ve determinat pel simple fet que hi hagi una privació de llibertat. L'Ainhoa m'explica que pot tenir un caràcter penitenciari i pot tindre una part social, el que passa és que moltes vegades es desconeix. Però que, a parer seu, la vulnerabilitat és que hi ha una privació de llibertat per si mateix.

L'Ainhoa em detalla que els professionals socials sí que tenen la formació que es requereix en el RCIE (art. 15.2), que de fet, es dona molt valor a la formació, tant d'idiomes com dels diferents àmbits que s'estipulen en l'article mencionat (matèria de drets humans, estrangeria, protecció internacional, mediació intercultural, així com d'enfocament de gènere i violència contra les dones).

Li esmento la resolució que va fer el Defensor del Pueblo donant una sèrie de recomanacions en relació amb l'assistència social i cultural l'any 2017, preguntant-li el perquè d'aquesta situació. L'Ainhoa em comenta que sols pot parlar del CIE de Barcelona, ja que és el que ella coneix. I que l'any 2017 el Defensor del Pueblo no va visitar el CIE. Però que el que es reclamava dels intèrprets, en el cas del CIE de Barcelona en tenen cada dia, tant al matí com a la tarda, el posa la policia, i la Creu Roja en pot fer ús. I amb relació a l'oci, que ells ho han treballat molt.

Segons la professional Pacheco, en un article considera que, el Treball Social és el medi idoni per a assolir la plenitud dels drets humans dins d'un CIE, i que aquests professionals estan capacitats per portar a terme projectes d'intervenció social, amb la

finalitat de facilitar l'estança durant el període d'internament, de potenciar les seves capacitats de superació i fortalesa, i d'informar-los sobre estrangeria i protecció internacional, perquè d'aquesta forma acabin amb més aptituds a la seva sortida que quan van ser internats, i que la preocupació és que l'atenció social s'ha vist delimitada a labors assistencials o simplement la resolució de conflictes sorgits i a la tramitació de documentació. Així doncs, la pregunta en aquest cas a l'Ainhoa és si està d'acord amb el que comenta aquesta autora. L'Ainhoa em comenta que, el tema de la tramitació de documentació és molt important perquè els hi preocupa molt als interns, i que a més a més, si sols es tractés d'un treballador social per tot el centre sí que seria molt limitat, però que la realitat és que a l'equip de la Creu Roja hi ha més professionals. Em diu que valoren les seves necessitats, de tota mena, i m'exemplifica que als interns no poder-se tallar el cabell els angoixa molt, i que precisament per això tenen màquines per poder tallar cabells. També em comenta que els tallers i activitats són una manera de donar eines i d'adquirir més aptituds, i que considera que ho fan, tal com esmenta l'autora Pacheco.

Pel que fa a si es tracta d'una intervenció assistencialista o no, l'Ainhoa considera que no porten a terme una intervenció assistencialista al CIE de Barcelona.

En relació amb el treball en xarxa i d'actuació conjunta amb altres ONG, m'explica que considera que és fonamental i que sí que es coordinen, i que potser encara ho podrien fer millor. L'Ainhoa comenta que es posen en contacte amb aquelles entitats que els interns els hi demanen, ja que són amb les que ells tenen un vincle anterior i que consideren que els hi pot ajudar. Em destaca que òbviament ha d'existir el pas que sigui la mateixa persona interna que vulgui contactar amb l'altra entitat.

Sobre la vulneració de drets que s'ha donat al llarg dels anys en els CIE, com per exemple les agressions per part de la policia, l'Ainhoa em fa l'apunt que considera que és una afirmació molt general. Afegeix que, això s'ha de demanar a la policia, i que pel que a ella respecta, totes les persones que es troben en el CIE de Barcelona internades i que volen fer algun tràmit a causa d'algun problema amb la policia el poden fer, és a dir, que qui ha volgut denunciar, ho ha pogut fer sempre. Conclou que, si es demostra que efectivament hi ha hagut algun delictes, ja que a vegades hi ha versions diferents, doncs que qui la comés el pagui.

Ja per acabar, amb relació a la incorporació d'educadores socials a l'equip d'assistència social dels CIE, em comenta que, encara que ara no en tenen, n'han arribat a tenir. Destaca que, tot el que siguin perfils socials són benvinguts sempre, ja que sempre en faltaran, perquè l'atenció a les persones en privació de llibertat

requereix molta feina, de molt temps, de molta escolta activa i de molta programació. Com diu, els hi agradaria tenir més educadores socials, i no sols aquestes professionals, sinó també més treballadores socials i integradores socials. Ho considera així, ja que ampliar els equips sempre serà positiu, tractant-se de situacions on hi ha angoixa, patiment i que es troben en privació de llibertat. Em comenta que, de fet, és una demanda que fan cada any: més implicació i més fons per tal de tenir més mans.

7. ANÀLISI I DISCUSSIÓ

Al llarg del present TFG, es poden constatar dues posicions ben clares, tant en el desenvolupament de la recerca teòrica, com en l'enquesta i les entrevistes dutes a terme. Es tracta de dues visions pràcticament oposades.

Pel que fa a la recerca teòrica, per una banda, hem pogut veure la normativa que regeix els CIE, i que en aquesta, encara que de manera general, sembla que comprèn tots els àmbits, i que respecta els drets dels interns. Però que, per l'altra banda, a través de diferents autores i autors, s'ha pogut constatar el no compliment d'aquesta normativa i la crítica en si a l'existència d'aquest tipus de centres.

En els resultats de la part practica elaborada, també veiem una contraposició. Ens trobem amb una opinió molt crítica entorn els CIE, i de l'assistència social, per part del grup de professionals socials enquestats i les diferents persones entrevistades pertanyents a entitats que vetllen pels drets de les persones internes als CIE i, al mateix temps, la treballadora social del CIE de la Zona Franca ens contextualitza la intervenció social que es porta a terme en aquest.

Així doncs, procedeix a elaborar una anàlisi crítica de tots els resultats obtinguts, vinculant-los entre ells i amb el marc teòric.

En l'enquesta s'ha pogut comprovar que, pràcticament de manera total, les professionals socials participants coneixen què és un CIE i el perfil de persones que són internades en aquests. Com s'ha pogut veure, totes les opinions aportades per les diverses professionals socials han estat bastant crítiques: s'atempta contra la dignitat de les persones estrangeres internades, es vulneren drets... En definitiva, que és un escàndol que es privi de llibertat a persones en situació administrativa irregular, i que els CIE no haurien d'existir.

Pel que fa a l'assistència social actual en els CIE, totes les idees de les professionals socials es mouen en una mateixa línia: freda, superficial, precària, insuficient... I l'opinió més nombrosa és que l'assistència social ha de dur-se a terme a través d'una intervenció socioeducativa.

Amb relació a la incorporació de la figura professional de l'Educació Social en l'equip d'assistència social, tothom ho ha considerat adient, argumentant el perquè d'aquesta necessitat.

De les entrevistes realitzades a les diferents entitats de SJM, Pueblos Unidos (entrevista feta a Ana Bosch), SJM València (a Maria Morell i Maria Garcia) i a l'Asociación Claver (duta a terme a Armando Agüero), centrant-nos en les qüestions relacionades amb l'assistència social, que intenten coordinar-se amb Creu Roja (entitat que porta l'assistència social en els CIE) per fer els seus acompanyaments i actuacions. Les persones entrevistades de les tres entitats consideren que l'assistència social no es compleix tal com està prevista i que és inexistent. Plantegen que, és necessària una intervenció social, i que els CIE haurien de ser gestionats per personal civil.

L'entrevista del Josetxo Ordoñez se centra més en els CIE en general, l'existència d'aquests i la vulneració que es dona. El fet que existeixin, és la normalització com a societat que hi hagi persones privades de llibertat i que, en el cas dels CIE, no han comès cap delictes. Mentre existeixi, una gran reforma que s'hauria de tenir present és que l'internament sigui una mesura cautelar com a última opció, és a dir, que no s'utilitzi de manera usual. Coincideix amb les persones entrevistades de la xarxa SJM, en què la gestió dels CIE no ha de fer-se de la mà de la policia.

En relació amb la vulneració de drets, concretament amb casos d'agressions per part de la policia, una gran problemàtica és els obstacles que es poden trobar els interns per interposar una denúncia.

Pel que fa a la vulnerabilitat que comporta un CIE, el Josetxo comparteix la idea que no sols és el CIE vulnerador de drets, sinó que tot el sistema en general, ja que en el CIE arriben persones que prèviament ja es trobaven en situació de vulnerabilitat, i ningú ha actuat.

Vinculant de nou amb l'assistència social, considera que aquesta s'autolimita, s'emmarquen en les tasques estipulades en el conveni. Un exemple és, una problemàtica que l'equip de Visites CIE de Migra Studium s'ha trobat en realitzar els seus acompanyaments, que els interns sol·licitaven l'escaneig i l'enviament de documentació a Migra Studium, i la resposta, d'alguns membres de l'equip d'assistència social de la Creu Roja, era que no entrava en les seves tasques, quan es tracta d'una necessitat dels interns.

L'entrevista de Mònica Mínguez va en la mateixa línia. Manifesta que l'internament en els CIE és excessiva, tenint en compte la falta per la qual són internades en aquests les persones. Constata dos drets que són vulnerats de manera freqüent, el dret a la salut i el dret a la defensa. Amb relació a els col·lectius vulnerables, es relata diferents casos que ella va conèixer, portant a terme la seva actuació de voluntària de Migra Studium, els quals no van rebre una especial atenció. Pel que fa a l'assistència social, ressalta que és necessari un acompanyament, ja que es tracta de persones processos de migració forçosa i que es poden trobar desvinculats de la seva xarxa.

Vinculant tot el mencionat amb el marc teòric, veiem una concordança amb la jurisprudència treballada que es manifesta la vulneració dels drets dels interns regits en el RCIE, és a dir, el no compliment de la normativa. També de la mà dels informes que porten a terme diferents entitats, com SJM o CIE NO, per tal de visibilitzar la realitat d'aquests centres.

De la mateixa manera, podem constatar que, encara que són escassos, els estudis relacionats amb l'assistència social en els CIE, manifesten una necessitat de millora, tal com diu Zanón (2021), l'assistència social és un dels aspectes que es consideren insuficientment desenvolupats i protegits, i que existeixen elements que dificulten l'exercici del treball social dins d'aquests. La poca investigació entorn aquest àmbit, ha comportat que no hi hagi informació de la figura de l'Educació Social dins dels CIE.

En contra de tot el mencionat fins ara, trobem la visió de l'Ainhoa Nuñez, treballadora social de Creu Roja al CIE de la Zona Franca. Els resultats d'aquesta entrevista son totalment contradictoris amb tots els altres, s'ha de destacar que, aquesta entrevista, està sols centrada en el CIE de Barcelona.

Totes les qüestions relacionades amb la normativa van ser respostes amb el real compliment i argumentades, tant amb les activitats que porten a terme com amb la formació que tenen les professionals de l'equip de l'assistència social dels CIE.

L'Ainhoa afirma que es porta a terme un acompanyament de totes les persones que són internades i, al mateix temps, que es promou molt la gestió del temps d'oci.

Davant aquesta contradicció, l'Ainhoa manifesta que no interessa que es conegui que sí que existeix una assistència social que compleix i que intenta anar més enllà, preocupant-se per les necessitats de les persones internes, i no de caràcter assistencialista.

Constata que sí que existeix un treball en xarxa, sempre que, així ho demanin els interns. Però que aquesta coordinació es porta a terme amb les entitats que ja estaven vinculades prèviament amb els interns, i que és per aquest motiu que ells ho sol·liciten.

En relació amb la vulneració de drets, afirma que, tota persona que ha volgut ha pogut interposar una denúncia.

En últim lloc, amb relació a la incorporació d'educadores socials en l'equip d'assistència social, està d'acord, m'esmenta que n'han arribat a tenir, encara que actualment no. L'Ainhoa manifesta que són necessàries més mans, no sols d'educadores socials sinó que també de les altres professionals socials.

Com podem veure, hi ha dues opinions molt diferenciades que des de la meua posició em resulta impossible resoldre part de la hipòtesi plantejada.

Pel que fa a la primera qüestió de la hipòtesi (*Quins canvis suposaria pel benestar i els drets humans de les persones internades en el CIE que la normativa relacionada amb l'assistència social es complís realment i es plantejés una nova intervenció socioeducativa més adient tenint en compte que es treballa amb un col·lectiu vulnerable?*), em resulta impossible arribar a una resposta, ja que està formulada de tal manera que es dona per fet una de les visions plantejades, però no l'altra. És a dir, parteix del no compliment de la normativa i de la inexistència d'una intervenció socioeducativa i amb la informació obtinguda, almenys del CIE de Barcelona, no em permet poder plantejar aquesta qüestió. Encara que això no vol dir que hi hagi un benestar i un respecte als drets humans dels interns, ja que també hem constatat la contínua vulneració de drets que es donen.

En relació amb la segona qüestió (*Que comportaria la incorporació del paper de l'educadora social en els CIE?*), sí que, després d'analitzar els resultats, sobretot els obtinguts en l'enquesta, considero que la incorporació de professionals de l'Educació Social podrien comportar un millor acompanyament a les persones internes en els CIE.

8. CONCLUSIONS

A continuació exposo les diferents conclusions que he pogut extreure durant i després de l'elaboració d'aquest TFG.

En primer lloc, durant el procés de recerca bibliogràfica he pogut observar que hi ha escassetat d'investigació, ja no sols en relació amb els CIE, sinó que sobretot en l'àmbit social d'aquests. També que la majoria d'informació i visibilització d'aquests centres és de la mà d'entitats.

Això de per si, a parer meu, ja diu molt de la falta d'importància que es dona. És per això que, considero de gran importància augmentar la investigació en relació amb els CIE, sobretot universitària i, a més, des de la perspectiva de l'educació social i el treball social, ja que pel que fa a aspectes jurídics sí que es pot trobar més informació, encara que de totes formes també es podria augmentar.

En segon lloc, davant la contradicció que m'he trobat, reflectida en l'anterior apartat "Anàlisi i Discussió", i reforçant la falta d'informació mencionada anteriorment, penso que és necessari un aprofundiment de recerca per a conèixer com realment com funcionen els CIE (sobretot el servei d'assistència social i el respecte dels drets de les persones estrangeres internades), ja que, com s'ha pogut observar, s'escapa de la realitat en què s'emmarca un TFG i de les meves possibilitats.

Aquest aprofundiment s'hauria de dur a terme en cadascun dels CIE del país, pel fet que no ens podem basar sols en un. També considero que s'hauria de poder fer des de dins, és a dir, que hi hagués més facilitat d'accés. A més, tenint en compte la contradicció d'informació obtinguda en aquest TFG, seria important poder ficar en comú les diverses visions i treballar en xarxa entre els diferents agents socials (la Creu Roja i les diferents entitats que accedeixen al CIE per acompanyar a les persones internades, com les diferents entitats que formen part de SJM), per tal de sumar en aquest aprofundiment de control i garantia dels drets i del funcionament del servei d'assistència. I al mateix temps propiciar una millor atenció a les persones internades, ja que al final són aquestes les que han d'estar al centre de la intervenció socioeducativa.

Soc conscient que, aquest aprofundiment, no sols depèn dels agents socials, sinó que, a causa de la normativa actual, són els agents estatals (com el Ministeri d'Interior, els Jutges d'Instrucció, el Cos Nacional de Policia o el Defensor del Pueblo) qui tenen competència per incentivar i augmentar aquest control. En conseqüència, considero que aquests han d'actuar de manera urgent i escoltar a aquelles entitats que visibilitzen la realitat d'aquests centres i que lluiten pels drets d'aquestes persones.

En tercer lloc, cal destacar que s'ha de donar importància al fet que hi ha constància de vulneracions de drets en els CIE, tant a través de jurisprudència i altra documentació (com informes d'entitats i articles de diferents autores i autors) com del testimoni de persones entrevistades. Considero que això és una realitat que no pot ser menyspreada ni ignorada, s'ha de poder garantir un control d'aquests fets que es vetlli per les denúncies interposades per les persones internades i que es garanteixin tots els drets d'aquestes.

De manera personal i en la mateixa línia que persones entrevistades han manifestat, considero que la privació de llibertat de persones que no han comès cap mena de delictes i, que a més, poden pertànyer a un col·lectiu vulnerable, és injustificable. I que, per aquest motiu, els CIE haurien de deixar d'existir i enfocar-nos en alternatives.

Finalment, voldria afegir que cal tenir present que, no tot el que és legal és just.

9. REFERÈNCIES

Almeida, C., Rios, R., Cuesta, S., & Santos, E. (2020). Invisibles en la «Última frontera». Manual jurídico para la defensa de las personas extranjeras en los centros de internamiento (CIE). Cáritas Española Editores. <https://www.caritas.es/producto/invisiblesenlaultimafrontera/>

Almeida, C., Rios, R., Cuesta, S., & Santos, E. (2020). Invisibles en la «Última frontera». Manual jurídico para la defensa de las personas extranjeras en los centros de internamiento (CIE). Cáritas Española Editores. <https://www.caritas.es/producto/invisiblesenlaultimafrontera/>

Asociación Claver SJM. (2022). Asociación Claver. <https://asociacionclaver.org/>

CIE NO. (2020). CIE de Zapadores: Sin derecho a tener derechos. Informe 2020. <https://ciesno.files.wordpress.com/2020/06/cie-de-zapadores.-sin-derecho-a-tener-derechos.pdf>

Defensor del Pueblo. (2017). Asistencia social, cultural y jurídica. <https://www.defensordelpueblo.es/resoluciones/asistencia-social-cultural-y-juridica-en-los-centros-de-internamiento-de-extranjeros/>

Defensor del Pueblo. (2017). Asistencia social, cultural y jurídica. <https://www.defensordelpueblo.es/resoluciones/asistencia-social-cultural-y-juridica-en-los-centros-de-internamiento-de-extranjeros/>

Defensor del Pueblo. (2019). Informe anual 2019. Mecanismo Nacional de Prevención. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2022/03/Informe_2019_MNP_ACCESIBLE.pdf

Defensor del Pueblo. (2020). Informe anual 2020. Mecanismo Nacional de Prevención. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2021/06/Informe_2020_MNP.pdf

Espanya. Constitució espanyola, de 6 de desembre de 1978. Boletín Oficial del Estado, de 29 de desembre de 1978, núm. 311, pp. 29313-29424

Espanya. Llei 12/2009, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària. Boletín Oficial del Estado, de 31 d'octubre, núm. 263, de 2009, pp.90860 -90884

Espanya. Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. Boletín Oficial del Estado, de 24 de novembre de 1995, núm. 281, pp. 33987 – 34058

Espanya. Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre dret i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. Boletín Oficial del Estado, de 12 de gener de 2000, núm. 10, pp.1139-1150.

Espanya. Llei Orgànica 7/1985, d'1 de juliol, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya. Boletín Oficial del Estado, de 3 de juliol de 1985, núm.158, pp.20824- 20829.

Espanya. Reial Decret 162/2014, de 14 de març, pel qual s'aprova el reglament de funcionament i règim interior dels centres d'internament d'estrangers. Boletín Oficial del Estado, de 15 de març de 2014, núm. 64, pp.23236 – 23264.

Espanya. Reial Decret 190/1996, de 9 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament Penitenciari. Boletín Oficial del Estado, de 15 de febrer de 1996, núm. 40, pp. 5380-5435.

Espanya. Reial Decret 557/2011, de 20 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, sobre dret i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, després de la seva reforma per la Llei Orgànica 2/2009. Boletín Oficial del Estado, de 30 d'abril de 2011, núm. 103, pp. 43821-44006.

Espanya. Reial Decret 865/2020, de 29 de setembre, pel qual es regula la concessió directa de subvencions en determinats àmbits d'actuació del Ministeri de l'Interior. Boletín Oficial del Estado, de 30 de setembre de 2020, núm. 259, pp. 82254- 82264.

Fernández, C. (2022). Los Centros de Internamiento de Extranjeros (CIE). PORTAL DERECHO, S.A. (IUSTEL).

Fundació Migra Studium. (2022). Visites al CIE. <https://www.migrastudium.org/>

García, E. (2017). Centros de Internamiento de extranjeros: motivos para su desaparición. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6094087>

Global Detention Project. (2018). Country Detention Report. Immigration Detention in Finland: Limited use of «alternatives», restrictive detention review, divisive political debate. <https://www.globaldetentionproject.org/wp-content/uploads/2018/08/GDP-Immigration-Detention-in-Finland-2018.pdf>

Global Detention Project. (2018). Country Detention Report. Immigration Detention in Norway: Fewer asylum seekers but more deportees. <https://www.globaldetentionproject.org/wp-content/uploads/2018/02/GDP-Immigration-Detention-Norway-2018-2.pdf>

Global Detention Project. (2018c). Country Detention Report. Immigration Detention in Sweden: Increasing restrictions and deportations, growing civil society resistance. <https://www.globaldetentionproject.org/wp-content/uploads/2018/07/GDP-Immigration-Detention-in-Sweden-2018-1.pdf>

Global Detention Project. (2019). Country Report. Immigration Detention in Cyprus: Reception challenges in Europe's new gateway. <https://www.globaldetentionproject.org/wp-content/uploads/2019/08/Immigration-Detention-in-Cyprus-August-2019-Online.pdf>

Global Detention Project. (2022). Global Detention Project - Mapping immigration detention globally. <https://www.globaldetentionproject.org/>

González, M. (2017). Los CIE: una realidad controvertida y compleja. CIDOB. https://www.cidob.org/ca/articulos/anuario_cidob_de_la_inmigracion/2017/los_cie_una_realidad_controvertida_y_compleja

Lledín, J. (2015). Torturas y otros delitos contra la integridad moral cometidos por funcionarios públicos en España: el caso de los Centros de Internamiento para Extranjeros (1999–2014). | Crítica Penal y Poder. Revistes científiques de la Universitat de Barcelona. <https://revistes.ub.edu/index.php/CriticaPenalPoder/article/view/11624>

Martínez, T. (2016). CIE, el Guantánamo español. Editorial UOC.

Pacheco, M. C. (2019). La transformación de los centros de internamiento de extranjeros tras el R.D. 162/2014. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7173276>

Pampa, P. (2019). La memoria de los CIE | Crítica penal y poder: una publicación del Observatorio del Sistema Penal y los Derechos Humanos. Raco. <https://raco.cat/index.php/CPyP/article/view/363800>

Pernía, L., Rodríguez, J. L., & Ruiz, G. (2010). Cárceles encubiertas. Tercera Prensa.

Pueblos Unidos. (2022). Pueblos Unidos. <https://pueblosunidos.org/>

Pueblos Unidos-Servicio Jesuita a Migrantes, Universidad Pontificia Comillas, Universidad de Valencia, Universidad de Barcelona, & Universidad de Valladolid. (2015). Situación actual de los Centros de Internamiento de Extranjeros en España y su adecuación al marco legal vigente.

https://www.icade.comillas.edu/images/Clinica_Juridica_ICADE/Informe_situacion_actual_CIE_junio_15.pdf

Ríos, J. C. (2019). Garantías jurídicas frente al maltrato en los centros de internamiento de extranjeros (CIE). Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7251048>

Servicio Jesuita a Migrantes. (2015). Informe Anual 2015. Vulnerables vulnerabilizados. <https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/02/informe-cie-2015.pdf>

Servicio Jesuita a Migrantes. (2018). Informe CIE 2018. Discriminación de origen. <https://sjme.org/wp-content/uploads/2020/12/Informe-CIE-2018-SJM.pdf>

Servicio Jesuita a Migrantes. (2019). Informe CIE 2019. Diez años mirando a otro lado. https://sjme.org/wp-content/uploads/2020/10/Informe-CIE-2019-SJM_Diez-anos-mirando-a-otro-lado.pdf

Servicio Jesuita a Migrantes. (2020). Informe CIE 2020. Razón jurídica y sinrazón política. <https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/05/Informe-CIE-2020.pdf>

SJM Valencia. (2022). SJM Valencia. <https://sjmvalencia.org/>

Solanes, Á. (2017). Un análisis crítico de los Centros de Internamiento de Extranjeros en España: normativa, realidad y alternativas. Roderic. <https://roderic.uv.es/handle/10550/58558>

Targarona, N. (2015). Human rights within immigration detention centres in Europe: comparative case study of Spain, Italy and Sweden (TFG). <http://hdl.handle.net/10230/24723>

Tomé, J. A. (2019). Resoluciones dictadas por los Juzgados de Control de Estancia en los Centros de Internamiento de Extranjeros (2014–2019).

Tomé, J. A. (2019). Resoluciones dictadas por los Juzgados de Control de Estancia en los Centros de Internamiento de Extranjeros (2014–2019).

Zanón, L. (2021). Los centros de internamiento de extranjeros (CIE) en España: función, perfiles de la población internada y posibilidades de asistencia social en su interior | Campos en Ciencias Sociales. Campos en Ciencias Sociales. <https://revistas.usantotomas.edu.co/index.php/campos/article/view/6926>